

N:o 49.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående sparbanker samt lag angående tillsyn å vissa s. k. folkbanker och med folkbanker jemförliga penningeinrättningar; gifven Stockholms slott den 11 Mars 1892.

Under åberopande af bifogade i Statsrådet och Högsta Domstolen förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed jemlikt 87 § regeringsformen föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1:o) lag angående sparbanker; samt

2:o) lag angående tillsyn å vissa s. k. folkbanker och med folkbanker jemförliga penningeinrättningar.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

F. v. Essen.

Förslag

till

Lag angående sparbanker.

Med upphäfvande af förordningen angående sparbanker den 1 Oktober 1875 samt lagarne den 31 December 1888 och den 5 September 1890, innefattande ändring i och tillägg till nämnda förordning, varder härigenom stadgadt som följer:

1 §.

Med sparbank förstås i denna lag penningeinträttning, som, utan rättighet för dess stiftare eller desses rättsinnehafvare att tillgodonjuta andel i den vinst, som å rörelsen kan uppkomma, har till ändamål att af allmänheten till förräntande mottaga penningar och genom räntans läggande till hufvudstolen dem ytterligare förkofra samt medlen i mån af uppsägning återbetala.

2 §.

Till grundfond för sparbank skall, på sätt och under vilkor i 5 och 18 §§ sägs, tillskjutas ett belopp af minst två tusen kronor.

Stiftare af sparbank skola vara välfrejdade svenske medborgare till antal af minst tjugu.

3 §.

De, som vilja inrätta sparbank, skola hos Konungens Befallningshafvande i det län, hvarinom sparbankens styrelse kommer att hafva

sitt säte, söka stadfästelse å det för sparbanken antagna reglemente. Dervid skall styrkas, ej mindre att stiftarnes antal icke understiger det i 2 § föreskrifna, än äfven att det belopp, hvartill grundfonden enligt reglementet skall uppgå, blifvit tecknad.

Finner Konungens Befallningshafvande reglementet öfverensstämma med denna lag äfvensom med lag och författningar i öfrigt, har Konungens Befallningshafvande att meddela stadfästelse å reglementet med de ändringar och tillägg deri, som för betryggande af insättarnes rätt pröfvas erforderliga.

Beslutad ändring af reglemente eger ej giltighet, med mindre den varder af Konungens Befallningshafvande stadfäst.

Underrättelse om stadfästelse af reglemente och af ändring deri skall på sparbankens bekostnad intagas i länskungörelserna.

4 §.

I reglementet skall uppgifvas den benämning, hvarunder inrättningen kommer att drifva sin rörelse. För utmärkande af rörelsens beskaffenhet må ej annat uttryck än sparbank användas.

Ej må, der icke Konungen annorlunda förordnat, anuan penningeinrättning än sådan, hvarom i 1 § förmäles, drifva sin rörelse under benämning af sparbank. Sker det, eger Konungens Befallningshafvande föreskrifva rättelse.

5 §.

Förr än sparbank må öppna sin rörelse skall hos Konungens Befallningshafvande lemnas uppgift å de personer, hvilka vården om sparbankens angelägenheter tillkommer, så ock styrkas, att det belopp, hvartill grundfonden enligt reglementet skall uppgå, blifvit kontant inbetaldt.

6 §.

I tvistemål, som rör gäld i allmänhet, svarar sparbank vid allmän underrätt i den ort, der sparbankens styrelse enligt reglementet har sitt säte.

7 §.

Vården om sparbanks angelägenheter tillkommer dels så kallade hufvudmän, som skola representera insättarne och såsom öfverstyrelse öfvervaka sparbankens förvaltning, och dels en förvaltande styrelse.

Hufvudmännen skola till ett antal af minst tjugu och högst femtio utses genom val på sätt reglementet föreskrifver; dock att stiftare af sparbank må kunna i reglementet förklaras för hufvudmän.

Uti en i sparbanken förvarad liggare skall hvarje hufvudman, der han åtager sig uppdraget, egenhändigt inskrifva sitt namn.

Rätt att deltaga i hufvudmäns öfverläggningar, val och beslut må genom reglementet kunna tillerkännas dem, som lemnat penninge-bidrag till bildande eller förstärkande af sparbankens grundfond eller reservfond. Vid utöfning af nämnda rätt bära de lika ansvarighet som hufvudmän.

Hufvudmännen, hvilka skola en gång hvarje år kallas till ordinarie sammanträde, ega dervid att utse ej mindre ledamöter i styrelsen än äfven revisorer för granskning af sparbankens förvaltning, att besluta om ansvarsfrihet för styrelsen eller om den åtgärd, som, derest ansvarsfrihet nekas, skall vidtagas, samt att afgöra fråga, som kan väckas om användning af det i 15 § omförmälda öfverskott å reservfond; och hafva hufvudmännen i öfrigt att fatta beslut i ärenden, hvilka enligt reglementet tillhöra deras handläggning. Hufvudman, som tillika är styrelseledamot, må ej deltaga i val af revisor eller i beslut angående ansvarsfrihet för styrelsen.

Hufvudmän och styrelseledamöter skola väljas för viss tid och revisorer årligen.

Styrelsen handhafver den omedelbara ledningen af sparbankens verksamhet och eger att i alla mål tala och svara för sparbanken, så ock att besluta i frågor, hvilkas afgörande icke är hufvudmännen förbehållet.

Ej må hufvudman eller styrelseledamot i sparbank vara tjänsteman i samma sparbank, der icke med afseende å särskilda förhållanden sådant i reglementet uttryckligen medgifves.

8 §.

Till Konungens Befallningshafvande skall sparbanks styrelse inom en månad efter hufvudmännens årssammanträde aflemna förteckning å hufvudmän och styrelseledamöter. Den förteckning skall genom Konungens Befallningshafvandes försorg, men på sparbankens bekostnad införas i länskungörelserna och tidning i orten.

9 §.

Vid sammanträde af hufvudmän och styrelse skall föras protokoll, upptagande alla förekommande ärenden och de beslut, som deri fattats, äfvensom dem, hvilka i besluten deltagit.

10 §.

Styrelseledamot må af sparbank uppbära arfvode endast i det fall att reglementet sådant uttryckligen medgifver; dock att arfvodet icke får utgå af andra medel än afkomsten af sparbankens egna fonder. Hufvudman är i denna egenskap icke i något fall berättigad att åtnjuta arfvode.

11 §.

Sparbank må ej drifva inlåningsrörelse under annan form, än i 1 § omförmäles; och eger sparbank dervid icke ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid efter uppsägning återbetala insatta medel, styrelsen dock öppet lemnadt att, då sådant utan olägenhet kan ske, medgifva utbetalning utan afvaktan på uppsägningstidens utgång. För fyllande af tillfälligt penningebehof må sparbank upptaga lån och öppna kreditvräkning.

Sparbanks medel må ej såsom lån utlemnas mot annat fordringsbevis än skuldebref.

Lemnas lån mot borgen eller mot pant af skuldebref med borgen, skall, der icke gäldenären utfäster sig att inom tre månader återgälda lånet, sparbankens styrelse förbehålla sig rätt att, om den så finner nödigt, uppsäga detsamma till återbetalning inom tre månader. Utöfver tio år må icke lån, hvarom nu är sagdt, utestå; skolande å lån af ifrågavarande beskaffenhet, som utestår längre tid än ett år, afbetalning årligen göras med belopp, som i förhållande till lånets löpetid blifvit i skuldebrefvet bestämdt, der icke styrelsen begagnar sin rätt att uppsäga lånet till inbetalning på en gång. Så länge lånet kvarstår, skall styrelsen årligen underkasta detsamma förnyad pröfning.

12 §.

Lån af sparbanks medel må ej utlemnas mot skuldförbindelse, för hvars uppfyllande ledamot eller suppleant i styrelsen eller i sparbanken anställd tjänsteman i egenskap af hufvudgäldenär eller löftesman svarar, utan så är, att till säkerhet för lånets fulla belopp ställes antingen pant af statens eller allmänna hypoteksbankens obligationer eller andra med dem i afseende å säkerheten närmast jemförliga obligationer eller af inteckning uti fastighet, å landet inom hälften af medeltaxerings-

värdet för de tio sista åren och i stad inom hälften af sist fastställda taxeringsvärdet; dock att åbyggnad å egendom i stad skall, för att in-teckning i egendomen må godkännas, vara brandförsäkrad i någon med vederbörligen fastställt reglemente försedd brandförsäkringsinrätt-ning inom riket.

13 §.

Af sparbanks tillgångar skall ett belopp, motsvarande minst en tiondedel af delegarnes behållning enligt senaste bokslut, redovisas i värdehandlingar, hvilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, såsom statens, allmänna hypoteksbankens eller andra fullgoda obligationer, eller ock depositionsbevis af riksbanken eller annan bankinrättning, för hvilken Konungen fastställt reglemente.

14 §.

Ej må sparbank ega annan fastighet, än som för sparbankens inrymmande är afsedd; dock må sparbank inropa för dess fordran pantsatt eller utmätt fast egendom, som å auktion försäljes, der det för skyddande af dess rätt finnes erforderligt; skolande densamma åter afyttras, så snart det utan förlust kan ske.

15 §.

All vinst, som å sparbanks rörelse uppkommer, skall afsättas till en reservfond för bestridande af omkostnader och betäckande af förluster; dock att, när reservfonden eller, der förbehåll om tillskjuten grundfonds återbärande icke i reglementet gjorts, sammanräknade beloppet af grund- och reservfonderna öfverstiger tio procent af insättarnes behållning enligt senaste bokslut, hufvudmännen må, efter det sparbankens styrelse afgifvit yttrande i ärendet, kunna besluta, att öfverskottet skall användas för väckande och underhållande hos mindre bemedlade insättare af håg till ökad sparsamhet eller ock, der reglementet sådant uttryckligen medgifver, för välgörande eller allmännyttigt ändamål. Hufvudmännens beslut härom skall underställas Konungens Befallningshafvande, som har att pröfva, huruvida beslutet öfverensstämmer med föreskrifterna i denna § och sparbankens reglemente.

16 §.

I sparbank skola föras följande böcker:

kassabok, som föres i två exemplar och af särskilda personer;

afräkningsbok, som för hvarje insättare utvisar insatta och uttagna belopp samt hans tillgodohafvande;

lånebok, som upptager de af sparbanken utlemnade lån, derå inbetalda räntor och gjorda afbetalningar samt för lånen ställda säkerheter;

register å sparbankens gäldenärer, hvilket vid hvarje gäldenärs namn angifver dennes samtliga förbindelser till sparbanken, vare sig såsom hufvudgäldenär eller löftesman; samt

kapitalbok, upptagande sparbankens tillgångar och skulder vid hvarje års början och slut; varande sparbanks styrelse obetaget att, efter ty pröfvas lämpligt, låta föra äfven andra böcker.

Bokslut skall upprättas för kalenderår och fullständigt utvisa sparbankens ställning.

Konungens Befallningshafvande eger, der så aktas nödigt, att meddela föreskrift angående sättet för räkenskapens förande och avslutande.

Sparbanks styrelse är pliktig att senast en månad efter bokslutets upprättande afgifva statistisk redogörelse angående sparbanken och dess rörelse jemlikt de föreskrifter, Konungen kan låta utfärda.

17 §.

Revision af sparbanks förvaltning och räkenskaper skall årligen förrättas. Revisionsberättelsen skall upptaga beloppen af sparbankens tillgångar och skulder jemte beskaffenheten af tillgångarne samt innehålla en öfversigt af sparbankens verksamhet under det år revisionen omfattat. Berättelsen tillika med det yttrande af sparbankens styrelse och det beslut af hufvudmännen, hvartill berättelsen må hafva gifvit anledning, skall, så snart ske kan, insändas till Konungens Befallningshafvande och offentliggöras på sätt i 8 § sägs.

18 §.

För sparbank tillskjuten grundfond må endast i det fall, att förbehåll i reglementet derom gjorts, återbäras, dock ej förr än det förhållande mellan reservfond och insättarnes behållning, som i 15 § sägs,

inträdt. Dervid må vinst å grundfondstillskotten icke beräknas samt ränta godtgöras endast för så vidt reglementet derom innehåller uttrycklig bestämmelse; dock att genom utbetalning af sådan ränta, som icke må öfverstiga fem för hundra om året, förenämnda förhållande mellan reservfond och insättarnes behållning icke må rubbas.

19 §.

Hafva, enligt senast upprättadt bokslut, tillskjuten grundfond och, der reservfond bildats, jemväl denna gått förlorade eller har, efter det grundfond återburits, reservfonden förlorats, då skall, derest icke ny grundfond tillskjutes och möjligen befintlig brist i insättarnes behållning jemväl betäckes, sparbankens verksamhet genast afbrytas och sparbanken ställas under utredning.

20 §.

Har någon del af sparbanks vinst blifvit använd på annat sätt, än 15 § medgifver, åligger dem, som i beslutet derom deltagit, att, en för alla och alla för en, till sparbanken återgälda hvad sålunda blifvit obehörigen utbetaldt. Underlåtes föreskriften i 19 §, äro de, som låtit sådan underlåtenhet komma sig till last, likaledes en för alla och alla för en, insättarne ansvarige för deras fordringars fulla gäldande.

I öfrigt äro hufvudmän och styrelseledamöter underkastade ansvarighet för de sparbanken anförtrodda medel endast efter de grunder, som för sysslomän enligt allmän lag gälla, så vidt de icke särskildt utfäst sig till ytterligare ansvarighet.

Om utförande af talan, hvartill enligt denna § fog må förefinnas, eger Konungens Befallningshafvande att förordna, ändå att anmälan af sakegare icke gjorts.

21 §.

Konungens Befallningshafvande har att öfva tillsyn öfver sparbank och för sådant ändamål sjelf eller genom ombud verkställa undersökning af sparbanks förvaltning, dervid sparbankens räkenskaper, protokoll, kassa och lånehandlingar skola af styrelsen hållas tillgängliga.

Sådan undersökning må, när Konungens Befallningshafvande pröfvar nödigt, ske antingen genom deltagande i den årliga revisionen af sparbankens förvaltning och räkenskaper eller utan samband med

revisionen; dock att undersökning af hvarje sparbank skall ega rum minst en gång årligen. Verkställes undersökningen genom Konungens Befallningshafvandes ombud, åtnjuter ombudet arfvode af allmänna medel efter de grunder, Konungen stadgar.

Hafva hufvudmän eller styrelse fattat beslut, hvilket står i uppenbar strid med lag eller det för sparbanken gällande reglemente eller eljest finnes medföra våda för sparbankens säkerhet eller kränkning af insättarnes rätt, må Konungens Befallningshafvande förbjuda verkställighet af beslutet. Konungens Befallningshafvande må ock förelägga sparbanks hufvudmän eller styrelse att, i händelse beslut af nyss omförmälda beskaffenhet gått i verkställighet, göra rättelse, der så ske kan, så ock att fullgöra hvad dem enligt lag och reglemente åligger, äfvensom att eljest vidtaga åtgärd, som Konungens Befallningshafvande för betryggande af delegarnes rätt funnit nödigt att föreskrifva; Konungens Befallningshafvande i sistnämnda fall dock obetaget att, om förhållandena dertill föranleda, låta på sparbankens bekostnad verkställa sådan åtgärd.

Sker svårare afvikelse från denna lag eller från sparbanks reglemente och varder ej den anmärkta afvikelsen inom förelagd tid rättad, ankommer det på Konungens Befallningshafvande att förbjuda fortsättning af sparbankens verksamhet.

22 §.

Finner Konungens Befallningshafvande grundad anledning att befara förhållande, hvarom i 19 § sägs, har Konungens Befallningshafvande att förbjuda fortsättning af sparbankens verksamhet och förordna om dess ställande under utredning. Till deltagande i utredningen skall Konungens Befallningshafvande utse ett ombud, hvilket undfår godtgörelse af allmänna medel till belopp, Konungens Befallningshafvande bestämmer.

23 §.

Beträffande den, till hvars förmån insättning i sparbank första gången verkställes, skall uppgift dervid lemnas å namn samt, der sådant kan ske, födelseår, månad och dag, hemvist och lefnadsyrke. Göres insättningen för minderårig, böra, om så kan ske, äfven föräldrarnes namn uppgifvas.

Öskar den, som till förmån för annan insätter medel, att dessa icke må kunna förr än efter viss tid uppsägas till återbetalning, skall han derom göra förbehåll, då insättning första gången verkställas. Vill han vid den insättning göra annat förbehåll i afseende å medlens utbetalning, ankommer det på pröfning af sparbankens styrelse, huruvida medlen må med det förbehåll mottagas.

24 §.

Vid första insättning i sparbank skall till insättaren utan afgift utlemnas en med ordningsnummer försedd motbok, deri gjordt förbehåll skall vara infördt och vid hvilken ett tryckt exemplar af sparbankens reglemente skall vara fästadt.

Vid insättning och uttagning af penningar skola två af sparbankens tjänstemän eller styrelseledamöter derom göra anteckning hvar i sitt exemplar af kassaboken. Insatt eller uttaget belopp införes vid samma tillfälle jemväl i motboken.

För en och samma person må insättning å mer än en motbok ej ega rum; dock må omyndig, för hvars räkning medel blifvit af annan person insatta, äfvensom den, till hvars förmån motbok med vissa förbehåll utfärdats, kunna utbekomma särskild motbok för insättning af egna medel.

25 §.

Den, som vill uppsäga eller lyfta för hans räkning i sparbank innestående medel, skall i sparbanken uppvisa sin motbok och, derest han icke är personligen känd, styrka sin behörighet genom meddelande af sådana uppgifter, som här ofvan i 23 § omförmålas. Finnas dessa uppgifter öfverensstämma med dem, som vid första insättningen lemnats, och förekommer ej anledning betvifva, att personen är den han uppgifver sig vara, må uppsägningen gälla och utbetalningen verkställas.

26 §.

Medel, som för gift qvinnas räkning innestå i sparbank, må af henne, äfven utan mannens samtycke, uppsägas och lyftas. Likaledes må omyndig, som uppnått femton år, utan särskild tillåtelse af målsman förfoga öfver medel, insatta å motbok, som han för insättning af egna medel utbekommit.

I de fall, hvarom i denna § förmäles, må medel ej från sparbank utbetalas till mannen utan hustruns eller till målsman utan den omyndiges samtycke.

27 §.

Af sparbank utfärdad motbok bör en gång årligen å tid, reglementet angifver, inlemnas till sparbanken för att jämföras med dess räkenskaper; skolande, der ej sådant redan skett, den för nästförflutna kalenderår upplupna ränta då jemväl i motboken införas. Är i sparbanks reglemente bestämdt, att, då motbok för insättning eller uttagning i sparbanken uppvisas, den skall med räkenskaperna jämföras, är dock insättare det år, insättning eller uttagning skett, fri från skyldighet att särskildt inlemna motboken för jämförelse med räkenskaperna.

Varder motbok, som bör till sparbanken för jämförelse med dess räkenskaper inlemnas, icke der å föreskrifven tid förededd och yppar sig sedermera skiljaktighet mellan motboken och sparbankens räkenskaper i afseende å insättningar eller uttagningar, skola räkenskaperna ega vitsord, der icke någon omständighet förekommer, som förringar deras trovärdighet.

28 §.

Öfvergår fordringsrätt på grund af motbok från en till annan, må, innan sådant blifvit för sparbankens styrelse anmaldt och styrkt, motbokens innehafvare ej å densamma grunda rätt mot sparbanken.

29 §.

Har motbok förkommit, bör den, som förlorat motboken, sådant hos sparbankens styrelse ofördröjligen anmäla och dervid uppgifva tid och omständigheter, under hvilka förlusten timat. Styrelsen skall då genom kungörelse, hvilken på bekostnad af den, som förlorat motboken, införas en gång i allmänna tidningarne och tre gånger i tidning, som i orten utkommer, efterlysa motboken. Derest denna icke inom sex månader, efter det sådan efterlysning sista gången egt rum, tillrättakommit, är den, för hvars räkning efterlysning skett, berättigad att mot qvitto utbekomma hela sitt tillgodohafvande; och eger efter medlens utbetalning motboken icke gällande kraft mot sparbanken.

30 §.

Sparbanks reglemente skall, utöfver hvad förut i denna lag är derom stadgadt, innefatta bestämmelser angående

- den ort, hvarest styrelsen har sitt säte;
- det belopp, hvartill sparbanks grundfond skall uppgå;
- hufvudmännens antal och den tid, för hvilken de skola väljas, det minsta antal af dem, som bör närvara för att giltigt beslut må kunna fattas, hufvudmännens befogenhet, tid och ort för deras årssammanträde samt sättet för utlysande af detta äfvensom af särskildt sammanträde;
- antalet af styrelseledamöter och deras suppleanter, tiden för deras befattning samt styrelsens åligganden och beslutmessighet;
- antalet af revisorer samt tiden för revisionen och dess afslutande;
- sättet för anordnande af s. k. sparbankskomité (afdelnings- eller filialkontor), der sådan komité anses erforderlig, bestämmande af dess befogenhet och öfvervakande af dess förrättningar;
- det lägsta belopp, som i sparbank må insättas, och det högsta beloppet af en persons tillgodohafvande, hvarå ränta godtgöres;
- sättet för besluts fattande i fråga om in- och utlåningsrättan;
- den tid efter uppsägning, då sparbank är skyldig återbetala insatta medel; skolande sådan tid bestämmas i förhållande till storleken af det belopp, som skall uttagas, dock icke i något fall under en vecka;
- sättet för uppsägning från sparbankens sida af insatta medel;
- förvar och inventering af kassa och värdehandlingar; samt
- sättet för fattande af beslut om ändring i reglementet, om sparbankens upplösning och om verkställigheten deraf.

31 §.

När beslut fattas om sparbanks upplösning, skall sådant för Konungens Befallningshafvande ofördröjligen anmälas; och må årsstämming å dess okände borgenärer sökas.

Uppstår behållning, sedan sparbankens alla förbindelser blifvit fullgjorda, skall denna användas för välgörande eller allmännyttigt ändamål.

Hufvudmännens härom fattade beslut skall underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning; och åligger det Konungens Befallningshafvande att tillse, att behållningen varder i öfverensstämmelse med fastställt beslut använd.

32 §.

Öfver beslut, som af Konungens Befallningshafvande på grund af denna lag meddelas, må klagan föras hos Konungen i Finansdepartementet, men beslutet går ändock i verkställighet, der icke Konungen annorlunda förordnar.

33 §.

Utöfvar sparbank sin verksamhet utan att hafva erhållit sådan stadfästelse å sitt reglemente, som i 3 § sägs, stånde en hvar, som emellertid å sparbankens vägnar ingår förbindelse, därför i personlig ansvarighet till fordringsegaren såsom för annan sin förbindelse efter allmän lag.

34 §.

Konungens Befallningshafvande eger förelägga vite vid meddelande af föreskrift eller förbud enligt denna lag samt till sådant vite fälla.

Vite, som sålunda ådömes, tillfaller kronan och förvandlas efter allmän lag.

Denna lag träder i kraft med ingången af år 1893 och skall ega tillämpning jemväl å redan befintlig inrättning, hvilken drifver sådan rörelse, som i 1 § sägs; dock att sådan sparbanksinrättning icke är pliktig att fullgöra föreskriften i 3 § om skyldighet att söka stadfästelse å ett i öfverensstämmelse med lagen upprättadt reglemente förr än ett år eller föreskriften i 13 § om redovisning i vissa värdehandlingar af en tiondedel af insättarnes behållning förr än fem år efter lagens trädande i kraft. I öfrigt må denna lag icke verka inskränkning i rätt, som enligt äldre reglemente eller eljest gjordt förbehåll kan tillkomma stiftare af redan befintlig sparbanksinrättning eller andra att återbekomma tillskjuten fond eller att derå njuta ränta; likasom sådan sparbanksinrättning, så framt dess reglemente ej annorlunda stadgar, icke är skyldig att bereda sig grundfond; skolande densamma ställas under utredning, då enligt upprättadt bokslut brist i insättarnes behållning uppstått.

F ö r s l a g

till

Lag angående tillsyn å vissa s. k. folkbanker och med folkbanker jemförliga penningeinträttningar.

1 §.

Drifver s. k. folkbank eller annan dermed jemförlig penningeinträttning sin rörelse utan af Konungen stadfast reglemente och ingår bland dess rörelsegrenar sådan inlåning, som sparbank bedrifver, skall penningeinträttningen beträffande rörelsen i dess helhet vara underkastad tillsyn af Konungens Befallningshafvande i länet. För utöfvande af sådan tillsyn har Konungens Befallningshafvande att sjelf eller genom ombud verkställa undersökning af penningeinträttningens förvaltning, dervid dess räkenskaper, protokoll, kassa och lånehandlingar, skola af styrelsen hållas tillgängliga. Verkställes undersökningen genom Konungens Befallningshafvandes ombud, skall godtgörelse därför af penningeinträttningen gäldas till ombudet enligt Konungens Befallningshafvandes bestämmande.

2 §.

Styrelse för sådan penningeinträttning, hvarom i 1 § sägs, åligger att årligen till Konungens Befallningshafvande aflemna berättelse af utsedde revisorer öfver verkställd granskning af nästföregående års förvaltning tillika med det beslut, som fattats i fråga om ansvarsfrihet för styrelsen. Dessa handlingar skola genom Konungens Befallningshafvandes försorg, men på penningeinträttningens bekostnad införas i länskungörelserna och tidning i orten.

Styrelsen har ock att senast en månad efter bokslutets upprättande afgifva statistisk redogörelse i afseende å penningeinrättningen och dess rörelse jemlikt föreskrifter, som Konungen kan låta utfärda.

Bokslut skall upprättas för kalenderår och fullständigt utvisa penningeinrättningens ställning; egande Konungens Befallningshafvande att, der så aktas nödigt, meddela föreskrift angående sättet för böckernas förande och afslutande.

Konungens Befallningshafvande eger förelägga styrelsen att fullgöra hvad enligt denna lag och gällande reglemente styrelsen åligger.

3 §.

Finnes grundad anledning till antagande att penningeinrättning, hvarom i denna lag sägs, förlorat sin reservfond och tjugu procent af inbetald grundfond, har Konungens Befallningshafvande att förordna om dess ställande under utredning. Till deltagande i sådan utredning skall Konungens Befallningshafvande utse ett ombud, som härför upp- bär godtgörelse på sätt i 1 § sägs.

4 §.

Konungens Befallningshafvande eger förelägga vite vid meddelande af föreskrift enligt denna lag samt till sådant vite fälla.

Vite, som sålunda ådömes, tillfaller kronan och förvandlas efter allmän lag.

5 §.

Öfver beslut, som af Konungens Befallningshafvande på grund af denna lag meddelas, må klagan föras hos Konungen i Finansdepartementet, men beslutet går ändock i verkställighet, der icke Konungen annorlunda förordnar.

Denna lag träder i kraft med ingången af år 1893 och eger tillämpning jemväl på redan bildade penningeinrättningar af ifrågavarande beskaffenhet.

Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 13 Januari 1892.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern BOSTRÖM,
 Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve LEWENHAUPT,
 Statsråden: Herr Friherre VON OTTER,
 Friherre PALMSTIERNÄ,
 Friherre VON ESSEN,
 Friherre ÅKERHJELM,
 ÖSTERGREN,
 GROLL,
 WIKBLAD,
 GILLJAM.

Chefen för finansdepartementet, Statsrådet Friherre von Essen föredrog:

Komiténs för utarbetande af förslag till förändrad lagstiftning för sparbanker m. m. den 27 sistlidne Oktober afgifna underdåniga betänkande jemte förslag till författningar i ämnet;

öfver hvilka författningsförslag Öfverståhållareembetet och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i rikets samtliga län afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden.

Statsrådet hemställde, att Kongl. Maj:t tacktes, för det ändamål 87 § regeringsformen omförmäler, genom utdrag af detta protokoll infordra Högsta Domstolens utlåtande öfver berörda förslag.

Hvad statsrådet i förestående — — — ärenden hemställt behagade Hans Kongl. Höghet Kroprinsen-Regenten bifalla.

Ex protocollo:
 Fr. N:son Ihrfelt.

*Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet inför Kongl. Maj:ts
Högsta Domstol Tisdagen den 8 Mars 1892.*

Första rummet.

Närvarande:

Justitieråden: ÅBERGSSON,
SKARIN,
LILIENBERG,
HUSS,
AFZELIUS,
ISBERG,
LINDBÄCK.

Sedan, jemlikt Högsta Domstolens beslut den 1 sistlidne Februari, de till Högsta Domstolens utlåtande öfverlemnade, af särskild komité utarbetade förslag till lag angående sparbanker samt lag angående tillsyn å vissa bolag, hvilka idka penningrörelse med sådan inlåning, som sparbank bedrifver, mellan Högsta Domstolens ledamöter cirkulerat, så företogos nu dessa förslag till slutlig behandling; och föranledde desamma följande anmärkningar:

I.

Förslag till lag angående sparbanker.

§ 1.

Justitierådet *Isberg* yttrade: I olikhet med nu gällande förordning angående sparbanker den 1 Oktober 1875 innehåller föreliggande
Bih. till Riksd. Prot. 1892. 1 Saml. 1 Afd. Häft. 27.

förslag i 1 § en formlig definition å de penningeinrättningar, som enligt förslaget böra hänföras till sparbanker, och såsom en bestämning i denna definition ingår, att inrättningen utöfvar sin verksamhet enligt ett i öfverensstämmelse med förslagets föreskrifter stadfast reglemente. Af denna definition följer, att förslagets tillämplighet är inskränkt till sparbanksinrättningar af sistnämnda art, och då förslaget icke gör fastställelse å reglemente till en ovilkorlig skyldighet för alla penningeinrättningar, hvilka enligt rådande uppfattning böra räknas till sparbanker, är det alltså lemnadt en sådan inrättning öppet att, äfven om den till sin uppkomst, verksamhet och ändamål går in under definitionen i förevarande §, likväl undandraga sig de i förslaget gifna föreskrifter genom att underlåta söka fastställelse å sitt reglemente. Sker detta, kommer en dylik sparbanksinrättning i stället att falla in under stadgandena i komiterades särskilda förslag till lag angående tillsyn å vissa bolag, hvilka idka penningarörelse med sådan inlåning, som sparbank bedrifver, ett förslag, som emellertid innehåller vida lindrigare kontrollbestämmelser än det nu ifrågavarande och som i vissa afseenden till och med lemnar mindre garanti än 1875 års sparbankslag. Den uppfattning hos komiterade, som legat till grund för ett sådant inordnande under skilda lagbestämmelser af förhållanden, hvilka i sjelfva verket äro hvarandra lika, har uppenbarligen framgått ur den föreställningen, att namnet sparbank, som enligt förslaget gjorts obligatoriskt för och jemväl uteslutande förbehållits sådana sparbanksinrättningar, hvilka sökt och erhållit fastställelse å sina reglementen, borde tillerkännas en alldeles särskild betydelse och sådan vigt, att hänsynen till insättarnes säkerhet endast i fråga om anstalter med detta namn påkallade en fullt effektiv kontroll från statens sida, under det att den, som äfventyrade att anförtro sina besparingar åt en penningeinrättning, hvilken, om än till sin beskaffenhet och verksamhet en verklig sparbank, likväl drefve sin rörelse under annat namn, endast i mindre mån hade anspråk på skydd från det allmännas sida.

Ett sådant betraktelsesätt synes mig emellertid icke rätt väl kunna ur principiell synpunkt försvaras. Det är ej en penningeinrättnings namn, utan dess beskaffenhet, verksamhet och ändamål, som gör densamma till en sparbank, och behovet af tillsyn och kontroll från statens sida för skyddande af insättarnes rätt är detsamma, vare sig inrättningen drifver sin rörelse under denna benämning eller en annan, hvaraf äfven, enligt min tanke, följer, att samma lagbestämmelser böra gälla för det ena fallet som för det andra.

Emellertid skulle de principiella betänkligheter, jag sålunda funnit

möta mot förslaget i förevarande afseende, icke hindrat mig att tillstyrka detsamma, derest jag tilltrött mig antaga, att sparbankerna utan undantag eller utan afsevärda sådana skulle finna rättigheten att begagna benämningen sparbank vara för sig af sådan vigt, att densamma uppvägde trycket af de band, förslaget komme att pålägga deras hitills jemförelsevis fria verksamhet. Ty kunde sådant antagas, skulle, då bibehållandet af benämningen sparbank enligt förslaget icke kan ske utan att fastställelse sökes å bankens reglemente, följdén blifva, att ifrågavarande inrättningar allmänt fölle under bestämmelserna i förslaget, och den af mig anmärkta principiella brist i förslaget skulle i praktiskt hänseende vara utan betydelse. Men till ett sådant antagande anser jag mig ej ega tillräckliga skäl. Visserligen kan det ej förnekas, att det stora förtroende, sparbankerna tillvunnit sig från allmänhetens sida, gör det angeläget för dessa inrättningar att framdeles såsom hitills drifva sin rörelse under en benämning, som utmärker deras egenkap af sparbank; men detta förhållande torde dock icke, särskildt hvad angår mindre sparbanksinrättningar, hvilka på grund af afskildt läge eller andra omständigheter ej äro utsatta för konkurrens, utgöra hinder för, att icke många sparbanker och företrädesvis sådana, som påkalla tätare ingripande från kontrollmyndigheternas sida och derföre äfven känna tyngden af förslagens kontrollföreskrifter mera tryckande, hellre än att underkasta sig dessa föreskrifter, komma att afstå från förmånen att kalla sig sparbank, helst det står dem öppet att antaga en denna så nära stående benämning som sparkassa. Den föreslagna lagförändringen komme alltså, hvad sådana sparbanksinrättningar angår, icke blott icke att medföra en nödig ansedd ytterligare kontroll, utan ock att i vissa afseenden minska den kontroll, som till insättarnes säkerhet för närvarande finnes, och ändamålet med den nya lagstiftningen skulle således i dessa säkerligen ganska talrika fall förfelas.

Jag anser mig derföre icke kunna tillstyrka godkännande af förslaget i denna del, utan hemställer om sådan ändring deri, att förslaget varder tillämpligt i fråga om alla penningeinrättningar, som på grund af sin beskaffenhet och arten af sin verksamhet äro att hänföra till verkliga sparbanker, och att det således icke lemnas sådana inrättningar öppet att efter godtfinnande undandraga sig den kontroll, förslaget åsyftar att medföra. För vinnande af detta ändamål erfordras i främsta rummet, att definitionen å sparbank i första stycket af 1 § göres mera omfattande och sådan, att den, såvidt möjligt, afvärjer försök att undslippa lagens tillämpning; och föreslår jag i detta afseende, att orden »uteslutande» och »i enlighet med behörigen stadfäst reglemente» från §:en utgå,

äfvensom att satsen »för att viss tid efter uppsägning återbetalas», hvilken icke ens från förslaget egen ståndpunkt lärer böra bibehållas såsom en bestämning i sjelfva definitionen å begreppet sparbank, utbytes mot ett annat uttryck, som angifver endast hvad som i afseende å insatta medels återbetalande är för alla sparbanker, sådana de nu äro anordnade, gemensamt, nemligen att återbetalningen sker i större eller mindre poster i mån af insättarnes behof och derom framställda begäran. Ändras definitionen å sparbank i sådan rigtning, som nu föreslagits, komma att derunder ingå samtliga penningeinrättningar, som rätteligen böra till sparbank hänföras, hvaraf äfven följer, att förslaget i dess helhet och sålunda äfven föreskrifterna i 3 § och i förslaget öfvergångsstadgande om skyldighet för redan befintlig sparbank att söka fastställelse å sitt reglemente utan vidare blifva å alla dessa inrättningar tillämpliga. Emellertid torde det vara af nöden, att på lämpligt ställe i förslaget införes uttryckligt förbud för sparbank att öppna sin rörelse, innan den vunnit fastställelse å sitt reglemente, jemte föreskrift att, der detta ändå sker, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall hafva att förelägga vederbörande att inom viss utsatt tid inkomma med anmälan till sådan fastställelse samt, om ej heller detta har åsyftad verkan, förordna om rörelsens omedelbara inställande.

Vidare torde det föreslagna utbytandet af uttrycket »för att viss tid efter uppsägning återbetalas» påkalla införande å annat ställe i förslaget af en föreskrift derom, att sparbank ej må förpligta sig återbetala insatta medel annorledes än efter uppsägning; och synes detta lämpligen kunna ske genom tillägg till och omredigering af första stycket af 11 §. Deremot torde borttagandet af ordet »uteslutande», såsom ofvan föreslagits, icke föranleda behof af någon ny bestämmelse utöfver den, som innehålles i sistnämnda stycke och § af förslaget.

De jemkningar, som i vissa andra delar af förslaget erfordras med anledning af ofvan ifrågasatta ändringar i 1 §, skola på sina särskilda ställen af mig påpekas.

Justitierådet *Afzelius*, med hvilken Justitieråden *Åbergsson*, *Skarin* och *Lilienberg* förenade sig, anförde: Genom att i definitionen å sparbank i denna § upptaga bestämmelsen att rörelsen bedrifves »i enlighet med behörigen stadfäst reglemente» äro från lagens tillämpningsområde uteslutna de penningeinrättningar, hvilka icke sökt eller icke erhållit stadfästelse å reglemente. Af 4 § inhemtas, att stadfästelse å reglemente meddelas endast för inrättningar, hvilka vilja drifva sin rörelse under benämningen *sparbank*, samt att saknaden af stadfäst reglemente utgör hinder för rörelsens bedrifvande under samma benämning;

den verkliga betydelsen af de anförda ordens upptagande i definitionen är alltså den att rörelsens utöfvande *under benämningen sparbank* är ett vilkor för en penningeinrättnings hänförande under förslaget's bestämmelser. Lika med Justitierådet Isberg och hufvudsakligen åberopande hvad af honom blifvit i sådant hänseende anfördt, anser jag en dylik, endast af namnet beroende åtskilnad icke vara att förorda och hemställer derföre, att förslaget måtte omarbetas i syfte att alla de penningeinrättningar, hvilkas organisation, syfte och verksamhet äro de i denna § angifna, må underkastas samma skyldighet att söka stadfästelse å reglemente och enahanda kontrollföreskrifter i öfrigt.

Justitierådet *Lindbäck*, med hvilken Justitieråden *Abergsson*, *Skarin*, *Lilienberg*, *Huss* och *Afzelius* instämde, utlät sig: Det i slutet af första stycket förekommande uttryck »för att viss tid efter uppsägning återbetalas» synes kunna, såsom ock flere bland Kongl. Maj:ts Befallningshafvande erinrat, gifva anledning till den tolkning, att sparbank icke skulle ega rätt att utbetala insatta medel vid anfordran. Som emellertid, enligt de vid ifrågavarande lagförslag fogade motiv, med omfördälda uttryck endast åsyftas att angifva, det sparbank icke må ovilkorligen förbinda sig att redan vid anfordran återbetala insatt belopp, torde den sålunda åsyftade meningen böra tydligare återgifvas.

Justitieråden *Abergsson*, *Huss* och *Lindbäck* förenade sig om följande utlåtande: I senare stycket af denna § är föreslaget, att de, hvilka på grund af insättning ega fordran hos sparbank, så ock deras rättsinnehafvare skola benämnas delegare i sparbanken; men då insättare eller deras rättsinnehafvare genom lagförslaget icke tillförsäkrats andel i sparbanks grundfond eller i vinsten å dess rörelse samt de följaktligen endast äro att betrakta såsom fordringsegare hos sparbanken med afseende å der insatta medel, synes den ifrågaställda benämningen vara mindre egentlig; och hemställes förty, att densamma utbytes mot ordet »insättare», derunder ock torde kunna inbegripas insättares rättsinnehafvare, utan att sådant behöfver i lagen särskildt ut sägas.

Skulle hvad sålunda hemstälts vinna nådigt afseende, blifver deraf en följd, att ifrågavarande stycke i § 1 skall utgå samt att ordet »delegare» öfverallt der det i öfrigt i förslaget användes utbytes mot »insättare».

Justitierådet *Lilienberg* yttrade: Då det synes vara skäl att undvika en benämning, som är oegentlig och möjligen kan leda till missförstånd, skulle jag i likhet med Justitierådet *Lindbäck* vilja hemställa, att ordet »delegare» icke användes till betecknande af dem, som hos

sparbank på grund af insättning ega fordran, samt deras rättsinnehafvare, utan att de i stället benämnas insättare. Må vara att benämningen delegare vunnit häfd bland allmänheten, så torde det dock icke vara skäl att godkänna den såsom lagterm, då dessa s. k. delegare icke äro mera delegare i sparbanken än exempelvis de, som på deposition insatt medel i en annan bank, äro delegare i denna. De ega ingen rätt till andel i sparbankens vinst, såvida icke hufvudmännen besluta att deraf utdela premier, ej heller i den behållning, som vid sparbankens upplösning kan finnas, utan äro endast och allenast fordringsegare. Sålunda t. ex., om en sparbank försattes i konkurstillstånd, äro desse s. k. delegare icke, såsom man af benämningen vore frestad antaga, gäldenärer, utan borgenärer, och benämnas så i lagen den 7 Juni 1889. Snarare borde benämningen delegare i sparbanken tillkomma dem, som tillskjutit grundfonden och i vissa fall ega rätt att återbekomma sina andelar deri med eller utan ränta. I nu gällande förordning om sparbanker benämnas insättarne icke delegare, och, der detta ord i förordningens 11 § förekommer, användes det i sin rätta betydelse. I händelse man befarar, att ordet insättare kan leda till missförstånd, om det användes utan vidare förklaring, må ju definitionen kunna bibehållas, allenast med utbyte af orden »delegare i sparbanken» mot ordet »insättare», hvilket senare uttryck, derest denna anmärkning gillas, äfven på öfriga ställen i förslaget skulle ersätta ordet »delegare».

§ 2.

Då gällande lagstiftning icke synes föranleda dertill, att, på sätt här är förutsatt, kommun eller landsting eger besluta att inrätta sparbank och åtaga sig ansvarighet för medel, som der blifva insatta, hemstälde *Högsta Domstolen*, att den här föreslagna bestämmelsen rörande af kommun eller landsting inrättad sparbank måtte utgå; och skulle, om denna hemställan godkändes, jemväl de öfriga bestämmelser i lagförslaget, hvilka äro grundade på förutsättningen, att beslutanderätt uti ifrågavarande hänseende är kommun eller landsting medgifven, komma att förfalla, till följd hvaraf jemkningar i redaktionen af förslaget i vissa delar erfordrades.

§ 3.

Om det skulle befinnas lämpligt, att, i enlighet med hvad i motiven är förordadt, åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inrymmes befogenhet

att vid pröfning, huruvida sökt fastställelse å tillämnad sparbanks reglemente må meddelas, ingå i bedömande jemväl af sådan sparbanks nytta och behöflighet för orten, borde enligt *Högsta Domstolens* mening i denna § intagas stadgande, hvarigenom tydligen utmärktes, att dylik befogenhet tillkommer Kongl. Maj:ts Befallningshafvande.

§ 4.

Högsta Domstolen ansåg, att föreskrift om ett maximibelopp för här omförmälda böter icke borde saknas; och kunde detta lämpligen sättas till 500 kronor.

Justitierådet *Isberg* yttrade särskildt: Derest den af mig under 1 § gjorda hemställan godkännes, torde de i andra stycket af förevarande § förekommande orden »än sådan, för hvilken Konungens Befallningshafvande enligt denna lag stadfäst reglemente, drifva sin rörelse under benämning af sparbank» böra utbytas mot »än sparbank drifva sin rörelse under sådan benämning» eller något liknande uttryck.

§ 7.

Högsta Domstolen anmärkte, att, då, såsom motiven föranledde, meningen torde vara, att bestämmelserna i första delen af andra stycket rörande antalet af sparbanks hufvudmän och i sjette stycket angående tiden för hufvudmannaupdragets fortvaro icke skulle ega tillämplighet på de personer, hvilka i sparbanks reglemente förklaras för hufvudmän, men detta icke ur ofvanberörda bestämmelser med tydlighet framgår, ifrågavarande § torde böra omredigeras så, att osäkerhet om rätta meningen förebygges;

att uttryckligt förbud bör här meddelas för hufvudman i sparbank, som tillika är ledamot i samma sparbanks styrelse, att deltaga i val af revisorer för granskning af sparbankens förvaltning och i beslut rörande frågan om ansvarsfrihet för styrelsen;

samt att, till förekommande af tvekan, huruvida hufvudmän, i händelse de besluta, att ansvarsfrihet icke skall medgifvas sparbankens styrelse, jemväl ega behörighet att fatta beslut om vidtagande af för sådant fall erforderliga åtgärder mot styrelsen, stadgande, hvarigenom slik befogenhet tillägges hufvudmännen, synes böra i denna § införas.

§ 8.

Högsta Domstolen hemställde, att föreskrift måtte, på sätt i § 2 af nu gällande förordning angående sparbanker den 1 Oktober 1875

skett, meddelas derom, att aflemnandet till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande af förteckning å hufvudmän och styrelseledamöter skall ega rum inom viss tid efter hufvudmännens årssammanträde.

§ 11.

Justitierådet *Isberg* yttrade: Såsom under 1 §, i sammanhang med der framställt ändringsförslag, erinrats, torde i första stycket af förevarande § lämpligen kunna införas den nödig ansedda bestämmelsen, att sparbank ej eger åtaga sig såsom en förpligtelse att återbetala insatta medel annorledes än efter uppsägning, hvartill synes mig böra fogas en antydning derom, att denna bestämmelse icke utgör hinder för sparbanks styrelse att i särskilda fall, der sådant finnes utan olägenhet kunna ske, medgifva utbetalning utan afvaktande af den eljest gällande uppsägningstidens utgång och således äfven vid anfordran.

Justitierådet *Skarin* anförde: Huruvida ett lån, som beviljas på ett år eller kortare tid, faktiskt kommer att *utestå* längre tid än ett år, kan ju vid lånets beviljande ej afgöras. Ordalagen i §:en förut-sätta emellertid, att, för den händelse ett lån kommer att *utestå* längre tid än ett år, i skuldebrevet skall vara bestämdt ett visst belopp, som årligen skall afbetalas. Paragrafen skulle derföre, om den efter ordalagelsen tillämpades, föranleda, att i alla skuldebref, äfven sådana, som afsåge lån på endast några månader, bestämmelse borde införas om beloppet af den afbetalning, som, der lånet faktiskt komme att *utestå* längre än ett år, skulle årligen göras. Ordet »*utestår*» i 3:dje punkten af 2:dra stycket synes mig derför, såsom oriktigt och förvillande, böra utbytas mot något annat uttryck, t. ex. »afser» eller »beviljats för».

§ 12.

Justitierådet *Lindbäck*, med hvilken Justitieråden *Skarin*, *Lilienberg* och *Isberg* förenade sig, anförde: Då här särskildt i fråga om in-teckning, men icke i öfrigt föreskrifves, att panten skall innebära »full säkerhet», hvarmed lærer afses, att den skall fullt motsvara lånebeloppet, skulle häraf kunna dragas den slutsats, att obligationer kunde godkännas såsom pant, äfven om de icke i värde motsvarade lånet. För att omöjliggöra en sådan uppenbart oriktig tolkning, torde §:en böra omredigeras så, att den komme att utmärka, det pant skall i hvarje fall fullt motsvara lånebeloppet. Samma syfte synes äfven kunna vinnas dermed, att ordet »full» såsom obehöfligt utgår.

§ 15.

Justitierådet *Skarin* yttrade: Då det torde vara af ej mindre vigt, att håg till ökad sparsamhet väckes hos sparbankens bemedlade än hos dess mindre bemedlade delegare, och då öfverskottet måste anses såsom en afkomst af såväl de förres som de senares insättningar, synes lagen ej böra lägga ovilkorligt hinder i vägen för, att åtgärder, som i angifna syftet med användande af öfverskottet vidtagas, komma äfven de bemedlade delegarne till godo. Orden »mindre bemedlade» synas mig derföre böra här uteslutas.

§ 19.

Högsta Domstolen anmärkte, att i denna § syntes böra intagas ett stadgande, hvaraf framginge, att såsom vilkor för att sparbankens verksamhet icke skall afbrytas och sparbanken ställas under utredning erfordras icke allenast, på sätt nu är föreslaget, att ny grundfond tillskjutes, utan äfven att möjligen befintlig brist i insättarnes behållning varder betäckt.

§ 20.

Justitierådet *Lindbäck*, med hvilken Justitieråden *Åbergsson*, *Lilienberg*, *Huss* och *Isberg* förenade sig, yttrade: Beträffande tredje stycket anmärkes, att det icke synes vara lämpligt eller nödigt, att hufvudmän och styrelseledamöter allenast genom en i sparbankens reglemente intagen bestämmelse skulle kunna bindas till vidsträcktare ansvarighet för förvaltningen af de sparbanken anförtrödda medel, än som i allmänhet enligt lag dem åligger. På grund häraf anser jag, att slutorden »eller reglementet derom innehåller bestämmelse» böra utgå.

Genom hvad tredje stycket i öfrigt innehåller jemte stadgandena i första stycket synas tillräckliga föreskrifter vara lemnade i fråga om hufvudmännens och styrelseledamöternas ansvarighet för utöfningen af deras uppdrag; och jag hemställer derföre, att andra stycket i denna § måtte såsom obehöfligt bortfalla.

Om denna hemställan vinner bifall, torde med hänsyn till det omedelbara sammanhang, som i följd häraf uppstår emellan första och tredje styckena, orden i tredje stycket »förvaltningen af» jemväl böra

uteslutas, hvarigenom den der bestämda sysslomannaansvarigheten rätteligen skulle komma att framträda såsom en motsats till den i slutet af första stycket föreskrifna personliga ansvarighet.

Genom nu ifrågakända uteslutningar skulle bestämmelserna om hufvudmäns och styrelseledamöters ansvarighet komma i nära öfverensstämmelse med de rörande detta ämne nu gällande, uti § 6 af förordningen den 6 Oktober 1875 intagna stadganden, uti hvilka, mig veterligen, någon förändring hittills icke visat sig vara af behofvet påkallad.

Justitieråden *Skarin* och *Afzelius* instämde i Justitierådet *Lindbäcks* yttrande, såvidt angår andra stycket i 20 § och orden »förvaltningen af» i tredje stycket.

Derjemte afgaf Justitierådet *Skarin* följande utlåtande, hvilket Justitieråden *Abergsson* och *Lilienberg* biträdde:

Både hufvudmännen och styrelseledamöterna ställas enligt förslaget i ansvarighet för förvaltningen af sparbankens medel. Hvad styrelseledamöterna angår, pröfvas enligt 7 § deras förvaltning årligen af hufvudmännen; och sedan décharge af dem meddelats, äro styrelseledamöterna fria från ansvar för den tid, déchargen omfattar; men för hufvudmännen finnes ingen annan bestämmelse i detta hänseende än den, som kan ligga i hänvisningen i 3:dje stycket till de grunder, som för sysslomän enligt allmän lag gälla. Deraf skulle väl, enligt 18 kap. 9 § Handelsbalken följa, att hufvudmännens åtgöranden under hela den tid, de innehafvt denna befattning, vore underkastade klander, intill dess natt och år förflutit från det de från befattningen skildes och redo och räkning gjord vore.

Då enligt 21 § Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall minst en gång årligen låta verkställa undersökning af sparbanks förvaltning och således då blifver i tillfälle pröfva, huruvida anledning förefinnes till anställande af sådan talan mot hufvudmännen, som i sista stycket af 20 § omförmåles, torde ej vara lämpligt eller billigt, att rätt till sådan talan skall stå öppen i huru lång tid som helst. Det synes derföre, som borde någon viss, ej alltför lång klandertid i detta afseende äfven till hufvudmännens fördel stadgas, exempelvis 2 år efter det sådan undersökning egt rum, beträffande åtgärder, som derförut af hufvudmännen vidtagits.

Ett stadgande i sådant syfte torde ock vara egnadt att i någon mån undanrödja en eljest lätt förklarlig svårighet att erhålla lämpliga personer, som vilja åtaga sig det alldeles lönlösa hufvudmannansvaret.

§ 21.

Högsta Domstolen ansåg erforderligt, att, på sätt som föreslagits i sista stycket af 2 § i det andra till granskning remitterade lagförslaget, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bemyndigas att vid vite förelägga sparbanksstyrelsen att fullgöra hvad enligt lagen och reglementet styrelsen åligger, enär i annat fall all påföljd för underlåtenhet att uppfylla dessa åligganden skulle saknas.

Justitieråden *Abergsson, Skarin, Lilienberg, Huss* och *Isberg* funno det vara nödvändigt, till förekommande af missförstånd, att sådana ordalag användas, af hvilka med full tydlighet framgår, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall ega att icke allenast förelägga vite, utan äfven fälla, om vite försutits, i hvilket afseende hänvisades till 4 § 2 mom. i Kongl. Maj:ts kungörelse angående anordnande af tillsyn å inländska försäkringsanstalter den 22 Oktober 1886 och 38 § Utsökningslagen.

Beträffande 4:de stycket hemstälde *Högsta Domstolen*, att, i likhet med hvad i tredje stycket funnes bestämdt angående rätt för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att i der afsedda fall söka göra sig hörsammad genom vitens föreläggande, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ock borde tillerkännas behörighet att stadga vite för öfverträdande af förbud, hvarom i fjerde stycket sägs.

§ 22.

Högsta Domstolen ansåg sista stycket i denna § böra utgå såsom öfverflödigt och möjligen vilseledande.

§ 24.

Justitieråden *Abergsson, Skarin, Huss, Afzelius, Isberg* och *Lindbäck* förenade sig om följande yttrande: Derest bestämmelserna i andra stycket allenast äro afsedda att utgöra en instruktion för de personer, hvilka å sparbanks vägnar handhafva bestyret med insättning och uttagning af penningar i sparbanken, synes sista punkten i sagda stycke vara öfverflödig, enär densamma, såsom instruktion betraktad, icke innefattar annat, än hvad redan förut i stycket blifvit uttaladt. Skulle åter, på sätt ordställningen i sista punkten synes antyda, förenämnda bestämmelser ega betydelse jemväl af en föreskrift i afseende å rätts-

förhållandet emellan sparbanken och insättare i de fall, att någon af ofvanbemälda personer annorledes än i stadgad ordning för sparbankens räkning emottager penningar till insättning eller utlemnar insatta medel, torde en sådan föreskrift, såsom angående en fråga, hvilken i händelse af tvist bör efter allmän lag bedömas, icke rätteligen tillhöra förevarande lagstiftning. Hvilkendera mening en antages vara åsyftad, synes således ifrågavarande punkt böra uteslutas ur förslaget.

Justitierådet *Lilienberg* utlät sig: Då det icke lär vara lämpligt att göra en insättares rätt beroende deraf, att de här meddelade föreskrifter för sparbankens tjänstemän iakttagas eller icke, men detta möjligen kunde blifva följd, om andra stycket i 24 § bibehölles vid sin föreslagna lydelse, hemställer jag för min del, att här endast meddelas stadgande om insatta eller uttagna medels antecknande i motboken, men att öfriga föreslagna föreskrifter flyttas till annat ställe i lagen, exempelvis 16 §.

I sista stycket af förevarande § torde för undvikande af missförstånd ordet »minderårig» likasom samma ord i 26 § böra utbytas mot »myndig».

§ 26.

Högsta Domstolen hemställde, att de i första stycket af denna § förekommande orden »på grund af 24 §» måtte såsom öfverflödiga och möjligen vilseledande utgå.

§ 27.

Det i andra stycket föreslagna stadgande, såsom detsamma nu är affattadt, torde möjligen kunna lemna rum för tvekan, huruvida, enligt den här förutsatta bestämmelse i sparbanks reglemente, den, som för insättning eller uttagning uppvisat sin motbok i sparbanken, åligger att tillse och styrka, det motboken dervid blifvit med sparbankens räkenskaper jemförd, så framt han skall tillgodonjuta befrielse från skyldighet att särskildt för sistnämnda ändamål i sparbanken uppvisa boken det år, insättningen eller uttagningen skett. Med ifrågavarande stadgande synes emellertid, vid betraktande af de därför anförda motiv, endast den mening vara åsyftad, att, om i sparbanksreglemente bestämmes, att motbok skall vid dess uppvisande i sparbanken för insättning eller uttagning jemföras med sparbankens räkenskaper, insättaren icke har skyldighet att under det år, insättning eller uttagning egt rum,

aflemna motboken till sparbanken för verkställande af jemförelse, hvarom nyss är sagdt. På grund häraf hemstälde *Högsta Domstolen*, att stadgandet till lydelsen så förändras, att dess ofvan angifna mening tydligt uttryckes.

§ 28.

Högsta Domstolen anmärkte, att §:en enligt dess ordalydelse kunde tolkas så, att, då en på motbok grundad fordringsrätt öfvergått från en till annan, motbokens innehafvare skulle förlora sin rätt mot sparbanken, derest han icke, så snart ske kunde, hos sparbankens styrelse anmälde och styrkte sin fordringsrätt. Då emellertid stadgandet tydligen borde innefatta endast, att, sedan motbok öfvergått till ny egare, denne icke, *förrän* sådant blifvit behörigen anmaldt och styrkt, kunde å motboken grunda någon rätt mot sparbanken, syntes §:en böra omarbetas i denna sifting.

§ 29.

Justitierådet *Lindbäck*, med hvilken Justitierådet *Skarin* instämde, utlät sig: De i slutet af denna § förekommande orden »skolande, der styrelsen så aktar nödigt, säkerhet ställas för all skada och förlust, som till följd af ny motboks utfärdande kunna drabba sparbanken», anser jag böra utgå. Då under de i §:en angifna omständigheter ny motbok af sparbank utfärdas, kan nemligen, efter min uppfattning, sparbanken icke genom en sådan åtgärd drabbas af någon skada eller förlust, vid det förhållande att, såsom ock i motiven framhållits, motbok icke är ett fordringsbevis, betalningsgildt i hvar mans hand, utan allenast ett för viss man gällande bevis om hans tillgodohafvande i sparbanken.

Högsta Domstolens öfriga ledamöter förenade sig om följande, af Justitierådet *Afzelius* afgifna yttrande: På sätt 28 § utmärker och i förslaget motiv framhållits, är en sparbanksbok icke en i hvarje innehafvares hand betalningsgild fordringshandling, utan allenast ett till viss man utfärdadt bevis om dennes tillgodohafvande hos banken. Har sparbanksboken obehörigen kommit i tredje mans hand, kan alltså denne icke på densamma grunda någon rätt, och, äfven om behörig öfverlåtelse egt rum, kan den nye egaren jemlikt 28 § icke, *förrän* öfverlåtelsen blifvit hos banken anmald, på öfverlåtelsen grunda någon rätt mot banken. Banken är derföre icke lagligen förhindrad att, när

öfverlåtelse icke anmälts, till insättaren mot vanligt qvitto, utan bokens företeende, verkställa utbetalning af innestående medel; något äfventyr att ännu en gång nödgas utgifva beloppet är dermed icke lagligen förenadt. Att sådan utbetalning icke bör ega rum, är emellertid uppenbart, ej mindre af hänsyn till god ordning än äfven för att utestänga en bedräglig öfverlåtare från möjligheten att sjelf uttaga sitt tillgodohafvande, innan bokens nye egare hunnit anmäla öfverlåtelsen. Föreskriften i 24 §, att om uttagning skall göras anteckning i motboken är derföre fullt berättigad. Då denna föreskrift skulle utgöra hinder för den, hvilken förlorat sin sparbanksbok, att utbekomma innestående medel, bör för sådant fall undantag från nämnda föreskrift medgifvas; de förutsättningar, under hvilka utbetalning utan bokens företeende bör tillåtas, torde ock vara på lämpligt sätt i denna § bestämda. Men att i dylikt fall utställa en duplett motbok och sålunda låta tvenne fordringsbevis å samma fordran vara utelöpande synes vara egnadt att undanskymma sakens verkliga natur och onödigtvis framkalla förvecklingar. Lämpligare torde vara, om, under angifna förutsättningar, till den förkomna bokens egare utbetalades hela dennes tillgodohafvande och dermed boken gjordes betydelselös i förhållande till banken — egaren naturligtvis obetaget att å bok med nytt nummer åter insätta beloppet eller större eller mindre del deraf; och hemställes alltså, att §:en måtte i nu angifna syfte omarbetas.

§ 30.

Med åberopande af hvad vid första stycket af § 1 blifvit yttradt, hemställde Justitieråden *Abergsson*, *Skarin*, *Lilienberg*, *Huss*, *Afzelius* och *Lindbäck*, att till nionde punkten af förevarande § måtte fogas ett tillägg af det ungefärliga innehåll, att på sparbanks styrelse må ankomma att i särskilda fall, der sådant utan olägenhet för sparbanken kan ske, medgifva utbetalning af insatta medel inom kortare tid, än i reglementet stadgas, och således äfven vid anfordran.

§ 33.

Justitierådet *Isberg* yttrade: Om det af mig under 1 § framställda ändringsförslag vinner afseende, torde orden »träder penninge-inrättning i verksamhet under namn af sparbank» böra utbytas mot »träder sparbank i verksamhet».

Justitierådet *Skarin* erinrade, att en liknande personlig ansvarig-

het syntes böra stadgas jemväl för dem, som, efter det Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förbud mot fortsättande af lagligen inrättad sparbanks verksamhet delgifvits, likväl fortsätter sådan verksamhet och å sparbankens vägnar ingår förpligtelse. Ett tillägg i sådant syfte till denna § syntes därför behöfligt.

Högsta Domstolen hemstälde, att efter § 33 måtte införas en ny § af följande lydelse:

»34 §.

Böter och viten, som enligt denna lag ådömas, tillfalle kronan och förvandlas efter allmän lag.»

I afseende å sista stycket i förslaget hemstälde *Högsta Domstolen*, att uttrycket »en tiondedel af sparbankens tillgångar» måtte ändras till öfverensstämmelse med motsvarande uttryck i § 13.

I öfrigt ansågo Justitieråden *Abergsson* och *Isberg* förevarande stadgande böra så affattas, att förslagets bestämmelser om skyldighet för sparbank att skaffa sig grundfond och att vara underkastad utredning, då sådana förhållanden föreligga, som omförmälas i 19 § första stycket, blifva efter lämplig tidsfrist gällande äfven i fråga om redan befintliga sparbanker, helst nämnda bestämmelser eljest skulle komma att sakna nästan all betydelse.

II.

Förslag till lag angående vissa bolag, hvilka idka penningarörelse med sådan inlåning, som sparbank bedrifver.

§ 1.

Justitierådet *Isberg*, med hvilken Justitieråden *Lilienberg* och *Afzelius* instämde, yttrade: Då den i förevarande förslag ifrågasatta

lagstiftning såväl till sin grund som till sitt ändamål är af enahanda art som lagstiftningen angående sparbanker och hufvudbestämmelsen i förslaget eller den, hvarigenom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillerkännes befogenhet att utöfva tillsyn öfver de penningeinrättningar, som i detsamma afses, meddelas allenast genom en hänvisning till komiterades särskilda förslag till lag angående sparbanker, synes det mig både ur materiel och formel synpunkt lämpligare, att de bestämmelser, som anses nödiga för kontroll å nu ifrågavarande penningeinrättningar, i stället för att meddelas i en särskild lag, införas i lagen angående sparbanker. För en sådan anordning lärer äfven i viss mån kunna hemtas stöd af hittills gällande lagstiftning i ämnet (11 § i 1875 års förordning) och förändringen kan, efter jemkning af rubriken till nyssnämnda lag, bringas till verkställighet utan afsevärda rubbningar vare sig i texten till samma lag eller i förevarande förslag. Jag anser mig derfore böra hemställa om en dylik förändring.

Vidare anförde Justitierådet *Isberg*, med hvilken Justitierådet *Skarin* förenade sig:

I 1 § af förslaget, liksom i förslagets titel, rubriceras de penningeinrättningar, å hvilka förslaget skall ega tillämplighet, såsom varande bolag, och af motiven framgår, att komiterade afsett, att jemväl sådana anstalter, som på grund af rörelsens beskaffenhet och frånvaron af all beräkning af vinst för stiftarne i sjelfva verket äro att hänföra till sparbanker, men hvilka genom underlåtenhet att söka fastställelse å sina reglementen undandraga sig tillämpningen af bestämmelserna i komiterades förslag till lag angående sparbanker, skola falla under bestämmelserna i nu ifrågavarande lagförslag. Men då med hänsyn till ofullständigheten i gällande bolagslagstiftning det icke kan anses vara stäldt utom tvifvel, att penningeinrättningar af nyssnämnda art rätteligen äro att hänföra till bolag, synes det önskvärdt, att förslaget omredigeras såväl hvad angår dess rubrik som beträffande första och nästföljande två §§ i sådan riktning, att all tvekan om förslagets tillämplighet å omförmälda penningeinrättningar uteslutes. Denna anmärkning förfaller emellertid, derest komiterades förslag till lag angående sparbanker ändras i enlighet med den af mig vid granskningen af samma förslag under 1 § gjorda hemställan, så att fastställelse å reglemente göres obligatorisk för och nämnda förslag såsom en följd deraf blifver tillämpligt å alla verkliga sparbanksinrättningar.

Bibehålles i förevarande förslag uttrycket bolag, synes mig dock lämpligt, att dertill fogas en bestämning, som inskränker förslagets tillämplighet till bolag, hvilkas förvaltning utöfvas genom särskild sty-

relse. Med nuvarande affattning af 1 § falla under förslaget jemväl bolag, bildade af exempelvis endast två delegare, försåvidt de i sin firma, vid sidan af egna namn, använda något af orden »folkbank» eller »sparkassa»; men dylika affärsföretag torde icke böra göras till föremål för här afsedda lagstiftning, och i allt fall kunna förslagets bestämmelser i 2 och 3 §§, hvilka för sin tillämplighet förutsätta, att en styrelse finnes, icke mot dem göras verksamma. Jag hemställer derföre, att 1 § omredigeras jemväl i nu angifna afseende.

Justitierådet *Lilienberg* instämde häruti, hvad angick första delen af anmärkningen.

§ 2.

Justitieråden *Åbergsson*, *Skarin*, *Huss*, *Afzelius*, *Isberg* och *Lindbäck* anmärkte, att, derest med stadgandet i sista stycket af denna § afsetts att lemna Kongl. Maj:ts Befallningshafvande en allmän befogenhet att meddela bolag, hvarom här är fråga, föreskrifter till betryggande af vederbörande insättares rätt, sådant torde, för den händelse stadgandet öfverhufvud ansåges böra i lagen bibehållas, böra tydligare uttryckas än som skett.

Justitierådet *Lilienberg* ansåg likaledes tvifvelaktigt, huruvida med bestämmelserna i fjerde stycket afsågs att åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inrymma rätt att meddela föreskrifter till betryggande af sparkasseräkningshafvarnes säkerhet äfven i andra fall än dem, den föreslagna lagen uttryckligen angifvit. Då i allt fall en sådan rätt gent emot institut af sådan natur som de ifrågavarande syntes alltför vidsträckt, ansåg Justitierådet, att stycket borde omredigeras så, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes rätt att förelägga vite inskränktes till åtgärder, som ålåge bolaget enligt den föreslagna lagen eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes på grund af densamma meddelade föreskrifter.

Beträffande Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes rätt att falla till vite äfvensom i fråga om ådömda vitens förvandling och hvem densamma skola tillfalla åberopade *Högsta Domstolens ledamöter* hvad de yttrat vid granskning af förslaget till lag angående sparbanker.

Ex protocollo:
C. P. Hagbergh.

*Protokoll öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen
i statsrådet å Stockholms slott den 11 Mars 1892.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern BOSTRÖM,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: Herr Friherre VON OTTER,
Friherre PALMSTIERNA,
Friherre VON ESSEN,
Friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD,
GILLJAM.
Justitieråden: ÅBERGSSON,
HUSS.

Chefen för Finansdepartementet, Statsrådet Friherre von Essen
anförde:

»Redan då förslaget till den lag, som innefattas i nådiga förordningen angående sparbanker den 1 Oktober 1875, granskades af Högsta Domstolen, anmärktes, att till följd af förslagets ofullständighet de uppställda föreskrifternas verksamhet för befordrande af sparbanksväsendets ändamål och beredande af nödig kontroll öfver sparbankernas förvaltning kunde med fog ifrågasättas. Förslaget tillstyrktes emellertid, emedan det visat sig, att hvad lagstiftningen hade sig förelagdt i afseende å sparbanksväsendets ordnande icke kunde på en gång fullständigt ernås.

Om således nämnda författning, som är den första sparbankslagen

i vårt land och med ett par detaljändringar ännu gäller, redan vid sitt framträdande betecknades såsom mindre tillfredsställande, träder denna dess bristfällighet numera än skarpare fram till följd af den storartade utveckling, sparbanksväsendet uppnått. Vid slutet af år 1889 funnos nemligen icke mindre än 377 sparbanker, i hvilka öfver en million personer insatt mera än 268 millioner kronor. Ingen lärer således kunna förneka, att sparbanksväsendet numera djupt ingriper i nationens ekonomiska lif, helst de medel, sparbankerna förvalta, i regeln bestå af de mindre bemedlades besparingar, hvilkas bevarande är af särskild vigt för såväl individerna som samhället.

Såväl inom som utom Riksdagen hafva också under senare år höjts röster, som fordrat en revision af gällande sparbankslagstiftning; och jag har så mycket mera känt mig uppfördrad förelägga denna fråga Eders Kongl. Maj:ts bepröfvande, som jag för min del är lifligt öfvertygad derom, att ifrågakvarande lagstiftning illa motsvarar de kraf, som derå kunna och böra ställas.

För att motivera detta omdöme ber jag att i korthet få antyda de hufvudsakligaste brister, som efter min mening vidlåda gällande lagstiftning i ämnet; och stöder jag mig dervid hufvudsakligen på de yttranden, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afgifvit till svar å min cirkulärskrifvelse den 30 September 1890, deri jag anhållit om deras utlåtande angående gällande sparbankslagstiftning, särskildt i vissa angifna hänseenden.

Förordningen den 1 Oktober 1875 lemnar öppet för stiftare af sparbank att söka eller icke söka fastställelse å sparbanks reglemente. Det synes emellertid uppenbart, att sådan fastställelse bör vara obligatorisk, på det i intet fall må i sparbanks reglemente förekomma bestämmelser, som strida mot lag eller innebära fara för sparbanks bestånd.

Tillvaron af hufvudmän och styrelseledamöter såsom förvaltare af sparbank är visserligen i nämnda författning förutsatt, men der finnes icke någon antydning om dessas förhållande till hvarandra och till sparbanken eller ens en föreskrift, att bestämmelser härom skola inflyta i reglementet.

Hvarje föreskrift i fråga om placering af insatta medel saknas, om man icke vill räkna dit den genom lagen af den 5 September 1890 stadgade inskränkning af utlåningen till sparbanksdirektörer och tjänstemän. Det finnes således intet lagligt hinder för sparbank att utslutande i långa och ouppsägbara lån placera de medel, sparbanken inlånar med förbindelse till återbetalning kort tid efter uppsägning eller kanske vid anfordran.

Då ingen föreskrift finnes om tillskjutande af grundfond vid sparbanks bildande, måste, der icke sådan fond frivilligt tillskjutits, hvarje förlust drabba insättarnes medel, intilldess reservfond hunnit bildas af uppkommande vinster. Under det de egentliga bankerna måste liqvidera, då tio procent af grundfonden förlorats, inträder derföre enligt 1875 års författning samma skyldighet för sparbank först sedan, utom möjligen befintliga egna fonder, viss del, fem procent, af insatta medel gått förlorad. Men att en förlust, som enligt böckerna uppgår till fem procent, i verkligheten oftast ställer sig vida högre, torde vara uppenbart. Så har en sparbank i mellersta Sverige, som stälts under utredning, lemnat endast fyratio procent å insatta medel. De fem procenten hafva således i detta fall svällt ut till sextio procent. Det lärer väl icke kunna bestridas, att det lagstadgande är föga tillfredsställande, som icke bjuder en penningeinträttning att upphöra med sin verksamhet förr, än en del af de medel, som anförtrotts densamma, redan bevisligen gått förlorad.

Den svagaste punkten i 1875 års författning är emellertid den der anordnade kontrollen öfver sparbankernas verksamhet. Enligt § 7 af nämnda författning, sådan denna § lyder enligt lagen den 31 December 1888, har visserligen Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att årligen, sjelf eller genom ombud, inspektera hvarje sparbank, men i hvad mån den sålunda anordnade kontrollen blir verksam, beror hufvudsakligen på sparbankerna sjelfva. Det lärer nemligen vara uppenbart, att första vilkoret för utöfvande af denna kontroll är, att den kontrollerande kan erhålla tillförlitlig kännedom om ställningen hos vederbörande sparbank, och en sådan kännedom måste tydligen hemtas af sparbankens böcker. Men nu innehåller 1875 års författning intet om sparbanks skyldighet att föra böcker, och då förordningen angående handelsböcker m. m. den 4 Maj 1855 icke anses vara tillämplig på sparbank, har sparbanken att sjelf bestämma angående vidden och beskaffenheten af sin bokföring. En sådan obegränsad frihet har emellertid haft till följd, att bokföringen i ett stort antal sparbanker är ofullständig och opålitlig. Stundom föres endast kassabok och icke ens denna alltid ordentligt, och bokslut kan då naturligtvis icke göras. Att en sådan bristfällig bokföring, som omöjliggör hvarje kontroll, i de flesta fall beror på bristande insigt eller otillräckliga arbetskrafter, är otvifvelaktigt, men helt visst kan det ock inträffa, att bokföringen afsigtligt hålles ofullständig för att dölja missförhållanden. Så befanns vid en känd sparbankskatastrof, att sparbankens verkliga status visade en brist på öfver 70,000 kronor, ehuru böckerna, som voro så ofullständigt förda, att någon verksam granskning af dem icke kunnat ske, utvisade ett öfverskott på mera än 50,000 kronor.

Men äfven om Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande genom verkställda inspektioner eller eljest erhåller tillförlitlig kännedom om förhållanden, som uppenbarligen kränka sparbanksdelegares rätt eller sätta sparbankens säkerhet i fara eller till och med strida mot gällande lag, är han i de flesta fall maktlös gent emot en tredskande sparbanksstyrelse. Endast om en Befallningshafvande finner sparbanks tillgångar hafva nedgått till nittiofem procent af delegarnes behållning eller om vinst blifvit olagligt använd, eger han enligt gällande lag att ingripa. Så har det befunnits, att en sparbanksstyrelse beslutat afskrifva en värdefull fordran, utan att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande mäktat hindra verkställighet af ett sådant, uppenbarligen rättsvidrigt beslut; och ehuru lagen den 5 September 1890 uttryckligen förbjuder utlåning till styrelseledamot i sparbank annorledes än mot pant af vissa fullgoda värdepapper, har det enligt inspektionsberättelse, som kommit mig till handa, vid inspektion under 1891 befunnits i en sparbank uti ett af landets sydligaste län, att lån till betydliga belopp utlemnats åt styrelseledamöter dels mot borgen och dels utan någon som helst säkerhet, för hvilka lån räntan ej betalas, utan undan för undan balanseras, ja, att till och med den så kallade »kontanta kassan» till stor del bestod af styrelseledamöters på lösa lappar tecknade förbindelser. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande får konstatera tillvaron af dylika laglösheter utan laglig makt att för dem råda bot.

Till hvad jag sålunda erinrat kunde åtskilligt vara att tillägga, men det anförda torde vara tillfyllest för att ådagalägga, det gällande sparbankslagstiftning lider af så allvarsamma brister, att en omarbetning af densamma är af verkligt behof påkallad. Detta kraf framstår än tydligare, om man besinnar, att sparbanksdelegarne icke kunna sjelfve tillvarataga sina intressen, emedan de i regel sakna härför nödiga kvalifikationer och i allt fall icke ega att utöfva omedelbart inflytande på sparbanks förvaltning. Vid sådant förhållande synes samhället hafva en särskild skyldighet att omgärda dessa intressen genom en omtänksam lagstiftning.

Sparbanks- eller så kallad sparkasserörelse utöfvas äfven i icke ringa omfattning af de så kallade solidariska folkbankerna. År 1890 funnos inom riket 19 sådana folkbanker, hos hvilka innestodo öfver fem millioner kronor på sparkasseräkning. Dessa folkbankers verksamhet normeras icke af några särskilda lagbestämmelser och är icke lagligen underkastad tillsyn af någon myndighet. Att detta utgör en brist i lagstiftningen, har länge varit erkänt och framhålles äfven i flera af

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förenämnda utlåtanden. Denna brist synes lämpligen böra afhjelpas i sammanhang med revision af gällande sparbankslagstiftning.

Den 15 Maj 1891 tillsatte Eders Kongl. Maj:t, på min underdåniga hemställan, i nåder en komité med uppdrag att utarbета förslag till förändrad lagstiftning för sparbanker äfvensom andra låneinrättningar, hvilka utan af Eders Kongl. Maj:t fastställt reglemente drifva sparbanks- eller sparkasserörelse. Komitén afgaf den 27 Oktober samma år förslag dels till lag angående sparbanker och dels till lag angående tillsyn å vissa bolag, hvilka idka penningarörelse med sådan inlåning, som sparbank bedrifver, äfvensom betänkande, innehållande motiv till lagförslagen. Dessa lagförslag och betänkande anmälde jag i underdånighet inför Eders Kongl. Maj:t den 6 November 1891, då Eders Kongl. Maj:t behagade infordra underdåniga utlåtanden af Öfverståthållarembetet och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i rikets samtliga län. Sedan dessa utlåtanden inkommit, förordnade Eders Kongl. Maj:t den 13 sistlidne Januari, att jemväl Högsta Domstolens yttrande skulle jemlikt § 87 Regeringsformen i ärendet inhemtas. Då Högsta Domstolens protokoll numera inkommit, tillhör det mig att, efter det gemensam beredning med chefen för Justitiedepartementet egt rum, ånyo anmäla ärendet, dervid jag till en början lärer böra redogöra för de hufvudgrunder, hvarpå komitéen byggt sina afgifna lagförslag.

Hvad då först angår förslaget till lag angående sparbanker, framhåller i motiven komitéen såsom sin åsigt, att en lagstiftning för sparbankerna ingalunda borde bryta med de grunder, hvarpå sparbanksväsendet hos oss med sådan framgång utvecklats, och intvinga detta i nya former, utan fasthellre riktas derpå att på det beståendes grundval omgärda sparbanksinstitutionen med sådana garantier, att det stora, nästan obegränsade förtroende, hvarmed sparbankerna alltjemt af allmänheten omfattades, måtte bevaras. »Om sålunda», yttrar komitéen vidare, »komitéen hyser den öfvertygelse, att ökade garantier för sparbankernas verksamhet bjudas af hänsynen till insättarnes säkerhet för sina besparingar samt att ett kraftigare ingripande från lagstiftarens sida, långt ifrån att hämma sparbankernas gagnande verksamhet, måste stödja och befrämja densamma, känner komitéen emellertid på samma gång lifligt svårigheten att vid en lagstiftning för sparbankerna förena behöfligt eftertryck med nödig varsamhet. Det gäller nemligen, såsom i den Kongl. propositionen till 1871 års Riksdag yttrades, att dervid noga tillse, att man icke genom att i detalj reglera sparbankernas verksamhet

pålägger denna band, som i sjelfva verket äro för densamma främmande och måste inverka förlamande. Den berättigade omsorgen för sparbanksdelegarnes skyddande mot förlust får således icke skjuta åsido hänsynen till de säregna och sinsemellan skiljaktiga förhållanden, under hvilka sparbankerna verka. Om man nemligen vid en lagstiftning, som är afsedd att gälla äfven för nuvarande sparbanker, förbiser de skiftande egendomligheterna i afseende å dessas organisation och verksamhet, löper man tydligen fara att undertrycka den befintliga sparbanksinstitutionen. Och detta vore utan tvifvel mycket att beklaga. Vål har det blifvit sagdt, att, sedan postsparbanken beredt tillfälle till en säker och nöjaktig placering af de små besparingarne, sparbanker icke vidare vore behöfliga. Men om denna sats i viss mån kan försvaras, då frågan gäller inrättande af nya sparbanker, kan den helt visst icke tillämpas i afseende å de redan befintliga. Äfven om postsparbanken skulle mäktat öfvertaga sparbankernas inlåning, måste man nemligen icke lemna ur sigte utlåningsrörelsen, en verksamhet, som ju postsparbanken icke bedrifver; ty om än sparbanks utlåning, som i åtskilliga sparbanksreglementen upptages såsom ett sparbankens ändamål, ej kan betraktas såsom ett nöjaktigt motiv att bilda ny sparbank, kan den dock i och för sig utgöra fullgiltig anledning att icke omintetgöra redan befintliga sparbanker. För de orter, som vant sig att få vissa lånebehof tillfredsställda af sina sparbanker, spela dessa en så vigtig roll, att deras indragning säkerligen skulle medföra allvarliga ekonomiska rubbningar. Komitén har derföre i tvifvelaktiga fall hellre underlåtit att meddela bestämmelser, som i och för sig kunnat vara lämpliga och nyttiga, än den äfventyrat att genom dylika bestämmelser möjligen undertrycka de befintliga sparbankernas verksamhet, så vidt denna icke bedrifves under förkastliga former.»

Med iakttagande af sin sålunda angifna ståndpunkt har komitén, jemte en del föreskrifter af mera reglementarisk art, föreslagit hufvudsakligen följande nya eller förändrade bestämmelser:

Sparbank skall ega ovillkorlig skyldighet att å sitt reglemente söka stadfästelse af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som dervid har att pröfva reglementets enlighet med lag och dess ändamålsenlighet samt att deri vidtaga erforderliga ändringar och tillägg. Men komitén har icke velat göra denna pröfning endast formell, utan har ansett, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande borde erhålla rätt att vägra stadfästelse å ett sparbanksreglemente på den grund, att sparbanken icke finnes vara nyttig och behöflig för orten.

Benämningen sparbank har komitén förbehållit uteslutande åt sådan sparbanksinrättning, som erhållit behörig stadfästelse å sitt reglemente,

och har derföre vid bötesstraff förbjudit annan sparbanksinrättning att drifva sin rörelse under namn af sparbank. Derjemte har komitén föreslagit, att de, som för sparbanksinrättning utan fastställt reglemente ingå förbindelser, skola för dem häfta i personlig ansvarighet, under det att förvaltare af sparbank, hvars reglemente är behörigen stadfäst, äro underkastade endast sysslomannaansvarighet för de sparbanken anförtrodda medel.

Såsom villkor för stiftande af sparbank har komitén föreskrifvit, att stiftarne skola vara minst tjugu välfredade svenska medborgare och att en grundfond af minst tvåtusen kronor skall vara tillskjuten; dock att tillskjutande af grundfond icke erfordras, der kommun eller landsting besluter inrätta sparbank och ikläder sig ansvarighet för der insatta medel, en ansvarighet, som vissa kommuner och landsting redan iklädt sig och enligt komiténs antagande kommuner och landsting äfven i framtiden kunde komma att åtaga sig.

Till följd af bestämmelsen om obligatorisk grundfond har komitén kunnat föreskrifva skyldighet för sparbank, som stiftas efter det den nya lagen trädt i kraft, att liqvidera, så snart enligt verkställt bokslut grundfond och, der sådan finnes, reservfond gått förlorade och således innan förlusterna, så vidt böckerna utvisa, berört insättarnes tillgodohafvande.

Vården om sparbankens angelägenheter har komitén tillagt dels så kallade hufvudmän, hvilka såsom representanter för delegarne fungera såsom en öfverstyrelse, hvilken öfvervakar förvaltningen, och dels en förvaltande styrelse. Hufvudmännen, hvilka skola utses genom val för viss tid, välja ledamöter i styrelsen och revisorer för granskning af sparbanks förvaltning, beslutar om ansvarsfrihet för styrelsen och om användning af öfverskott å reservfonden. I öfrigt skall gränsen för hufvudmännens och styrelsens beslutanderätt uppdragas i reglementet.

Hvad beträffar sparbanksrörelsen, är till förekommande deraf att sparbank må idka egentlig bankverksamhet dess *inlåning* begränsad till mottagande af insättningar å motbok och dess *utlåning* till utgifvande af lån mot skuldebref. Begränsning af borgenslån, som flere af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förordat, är icke af komitén föreslagen; och har komitén, såsom mig synes, nöjaktigt motiverat sin åsigt i denna del på följande sätt:

»Att meddela förbud för sparbank att mot borgenslån utlemna mer än viss, större eller mindre, del af delegarnes tillgodohafvande finner komitén emellertid betänkligt. En dylik begränsning skulle nemligen, huru måttfull den än bestämdes, komma att verka synnerligen ojemnt. De större sparbankernas verksamhet skulle deraf icke alls eller endast i

ringa mån beröras, medan deremot förbudet icke torde kunna undgå att försvåra de mindre sparbankernas sträfvan att på ett nöjaktigt sätt för-ränta delegarnes behållning och sålunda i längden ofördelaktigt återverka på deras inlåningsrörelse. En begränsning af borgenslånerörelsen skulle tvinga de mindre sparbankerna att öfvergå till utlåning mot inteckning, men om man afser skydd för sparbankens utlånta medel och sålunda vill förebygga, att borgenslånen utbytas mot dåliga inteckningar, måste man då äfven suppleras påbudet om borgenslånets begränsning med ett stadgande om beskaffenheten af de inteckningar, som i sparbank må be-lånas. Att lämpligen afväga ett sådant stadgande erbjuder dock stora vanskligheter och torde för öfrigt innebära ett allt för strängt regle-menterande af sparbankernas verksamhet. Då nu härtill kommer den förut antydda svårigheten för de mindre sparbankerna att med de kraf-ter, hvaröfver de förfoga, bedöma en inteckningssäkerhet, har det ej synts komitén tillrådligt att föra dessa sparbanker djupare in i intecknings-belåningen, helst i följd af fastighetskreditens allt större utbredning ut-sigterna att erhålla fullt betryggande inteckningssäkerheter förminskats. En synnerligen anmärkningsvärd omständighet är det också, att spar-bankernas förluster på sin utlåning mot borgenssäkerhet i allmänhet stält sig ganska obetydliga.»

Om sålunda komitén icke velat genom lag begränsa sparbanks ut-låning mot namnsäkerhet, har komitén för att göra dessa lån rörliga föreskrifvit, dels att de skola af sparbanken kunna uppsägas till åter-betalning inom tre månader och dels att sådant lån, som icke inbetalas inom ett år, skall ställas på återbetalning genom amortering inom tio år; och skall dylikt lån årligen underkastas förnyad pröfning.

För att förebygga, det sparbank placerar alla sina tillgångar så, att, om uttagen öfverstiga det vanliga, sparbanken råkar i trångmål, är i förslaget föreskrifvet, att sparbank skall hålla en kassareserv, mot-svarande minst $\frac{1}{10}$ af delegarnes behållning och bestående af lätt reali-sabla värdepapper, såsom fullgoda obligationer och bankdepositionsbevis. Såsom kassareserv vill komitén dock icke godkänna inteckning, emedan ett sådant värdepapper icke anses under alla förhållanden kunna utan tidsutdrägt förvandlas i penningar.

På det Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande må kunna med tillförlitlighet utröna sparbanks ställning, har komitén förpligtat spar-bank att föra vissa böcker, som funnits vara oundgängligt nödiga, samt att årligen upprätta bokslut. Då det emellertid icke gör tillfyllest, att dessa böcker föras och avslutas, utan detta för att uppfylla ändamålet

måste ske på ett nöjaktigt sätt, har åt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inrymts rätt att, der så aktas nödigt, meddela föreskrift angående sättet för räknenskapens förande och avslutande.

Men på det icke Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes befogenhet må inskränkas till att taga kännedom om sparbanks förhållanden, har komitén föreslagit, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande må erhålla rätt att förbjuda verkställighet af beslut, som står i uppenbar strid med lag eller reglemente eller eljest finnes medföra våda för sparbanks säkerhet eller kränkning af delegarnes rätt, samt att förelägga hufvudmän eller styrelse att, i händelse sådant beslut gått i verkställighet, göra rättelse, der så ske kan, äfvensom att vidtaga åtgärd, som han för be- tryggande af delegarnes rätt funnit nödigt att föreskrifva. Dessa förbud och föreskrifter skola genom förelagdt vite kunna göras verksamma, och vid svårare afvikelser från lag och reglemente, som icke inom förelagd tid rättas, skall det på Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ankomma att förbjuda fortsättning af sparbanks verksamhet.

Komitén har slutligen föreslagit, att i lagen intagas bestämmelser angående vissa privaträttsliga förhållanden, såsom dödande af förkommen motbok och rätt att förfoga öfver insatta medel, när de i åtskilliga nu gällande sparbanksreglementen härom intagna föreskrifter utvisa en missuppfattning af dessa förhållanden.

Den del af komiténs uppdrag, som afsåg utarbetande af förslag till lagstiftning för de andra låneinrättningar än sparbank, hvilka utan af Eders Kongl. Maj:t fastställt reglemente drifva sparbanks- eller spar-kasserörelse, har komitén rätteligen funnit i främsta rummet afse de befintliga så kallade solidariska folkbankerna. Dessa bolag böra enligt komiténs mening icke göras till föremål för lagstiftning i vidsträcktare mån, än att till skyddande af sparkasseräkningshafvarnes rätt bolaget i afseende å hela sin rörelse underkastas tillsyn af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, om ock ej i den utsträckning som sparbank; och har komitén inrymt bestämmelserna härom i ett förslag till särskild »lag angående tillsyn å vissa bolag, hvilka idka penningarörelse med sådan inlåning, som sparbank bedrifver.»

Komitén håller före, att solidariska folkbanker, som drifva spar-kasserörelse, hädanefter icke gerna kunna uppstå. Komitén anser nemligen, att en solidarisk folkbank är att hänföra till handelsbolag, hvarom i 15 kap. handelsbalken förmäles, och att således, på grund af bestämmelsen i 9 § 2 mom. i lagen angående handelsregister, firma och prokura den 13 Juli 1887, firma för sådant folkbanksbolag, som uppstått

efter det nämnda lag trädde i kraft, icke får registreras, med mindre firman innehåller namnet på minst en af bolagsmännen med ett tillägg, som antyder, att flere bolagsmän finnas. Men det har synts komitén uppenbart, att ett bolag, som uppträder såsom handelsbolag under personfirma och saknar offentlig myndighets stadfästelse å sitt reglemente, icke kan tillvinna sig det förtroende af allmänheten, som erfordras för drifvande af sparkasserörelse. Skulle emellertid, såsom i ett fall skett, efter tillämpning af lagen den 13 Juli 1887 medgifvas registrering af dylik inrättning utan personfirma eller förekommer ordet folkbank eller sparkassa i firman jemte personnamn, skall sådan inrättning falla under den föreslagna nya lagen. Under samma lag vill komitén jemväl inbegripa annan inrättning, som drifver sparbanks- eller sparkasserörelse under namn af sparkassa eller eljest under annan benämning än personfirma.

De af Öfverståthållareembetet och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afgifna underdåniga utlåtanden angående komiténs förslag till lag angående sparbanker hafva hufvudsakligen utfallit gynnsamt för förslaget. Endast en Befallningshafvande har nemligen uttalat tvekan, huruvida icke den föreslagna lagen kunde blifva hinderlig för sparbankernas utveckling, under det de öfriga antingen förordat förslagets antagande i oförändradt skick eller mot detsamma framställt endast vissa detaljanmärkningar. De af dessa anmärkningar, som synas förtjena afseende, hafva i allmänhet blifvit af Högsta Domstolen upptagna.

Förslaget till lag angående tillsyn å vissa bolag, som idka penningarörelse med sådan inlåning, som sparbank bedrifver, har föranledt afsevärd anmärkning af endast två Befallningshafvande, hvilka finna den föreslagna lagen olämplig.»

Departementschefen anmälde härefter Högsta Domstolens yttrande öfver ofvanberörda till Högsta Domstolen remitterade lagförslag samt redogjorde för utlåtandets innehåll; och yttrade departementschefen vidare:

»Komitén synes mig i det hela hafva lyckligt löst sin uppgift att med tryggande föreskrifter omgärda sparbankernas verksamhet, utan att å densamma lägga band, som kunde verka hämmande på sparbanksväsendets utveckling. I vissa delar af komiténs förslag till *lag angående sparbanker* har jag dock, hufvudsakligen på grund af de inom Högsta Domstolen gjorda anmärkningar, ansett mig böra föreslå ändringar och modifikationer.

Så anser jag af skäl, som inom Högsta Domstolen blifvit anförda, att nämnda lag bör omfatta icke blott inrättning, som *under namn af sparbank* drifver sparbanksrörelse, utan hvarje inrättning, som utöfvar

sparbanksverksamhet, äfven om det sker under annat namn, t. ex. spar-kassa. Det synes nemligen icke finnas någon anledning, hvarföre sist-berörda inrättningar skulle undandragas sparbankslagens föreskrifter för att, såsom komitén föreslagit, komma under den mindre verksamma kontroll, som innefattas i den af komitén föreslagna lagen om tillsyn å vissa bolag, som drifva penningarörelse. Den i 1 § innefattade definition har derföre vidgats så, att den innefattar hvarje inrättning, som är sparbanksmässig till syfte, organisation och verksamhet. Sådan inrättning blir då enligt 3 § skyldig söka stadfästelse å sitt reglemente, deri enligt 4 § inrättningen skall benämnas sparbank. Sålunda kommer namnet sparbank att, såsom vederbörligt är, bäras af hvarje inrättning, som har karakteren af sparbank.

I definitionen på sparbank hafva orden »af allmänheten» blifvit in-skjutna framför orden »till förräntande mottaga penningar» etc., i syfte att frånskilja de vid vissa industriella verk inrättade sparkassor, som uteslutande äro afsedda för den der befintliga arbetspersonalen. Sådana kassor äro nemligen af den enskilda natur, att offentlig kontroll icke skäligen kan i afseende å dem föreskrifvas. Dylig inrättning får då, enligt 4 §, andra stycket, icke drifva sin rörelse under namn af sparbank.

Andra stycket af 1 § i komiténs förslag har enligt hemställan af tre bland Högsta Domstolens ledamöter blifvit uteslutet; och har jag så mycket hellre anslutit mig till den af dessa ledamöter uttalade mening, som jemväl i 6 § af gällande förordning angående sparbanker ordet »insättare» blifvit använt för att utmärka dem, som på grund af in-sättning ega fordran hos sparbank, utan att detta uttryck föranledt tvekan eller eljest gifvit anledning till anmärkning.

Högsta Domstolen liksom flere af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har uttalat den mening, att stiftande af sparbank och åtagande af ansvar för der insatta medel icke utgör en sådan angelägenhet, hvarom kommun eller landsting eger besluta, och att således de af komitén föreslagna särskilda bestämmelser för sparbank, stiftad af kommun eller landsting, borde utgå. På grund häraf och då Eders Kongl. Maj:t i flera besvärsmål meddelat resolutioner i nämnda syftning, har jag i 2 § af komiténs förslag uteslutit den bestämmelse, som angår af kommun eller landsting inrättad sparbank, samt vidtagit åtskilliga häraf föranledda förändringar och uteslutningar i andra delar af lagförslaget.

Genom bestämmelsen i tredje stycket af 3 § har komitén velat åt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inrymma rätt att, då stadfästelse sökes å sparbanks reglemente, ingå i pröfning jemväl af ifrågasatt ny sparbanks nytta och behöflighet för orten samt att, då sparbank icke

finnes behöflig och nyttig, vägra fastställelse. Jag vill visserligen icke förneka, att, såsom i motiven till lagförslaget och framhållits, förhållanden kunna yppas, under hvilka en dylik realitetspröfning kunde vara af nytta, men jag finner i allt fall betänkligt, att en myndighet erhåller rätt att förqväfva en med iakttagande af alla laga former tillkommen inrättning, helst då densamma måste presumeras hafva ett filantropiskt syfte och förutsätter vissa uppoffringar af stiftarne. Jag har derföre låtit omarbete nämnda stycke så, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfningsrätt kommer att afse endast beskaffenheten af det ingifna reglementet.

Då kostnaden för i lag föreskrifna publikationer i länskungörelserna rörande sparbank hittills, åtminstone i de flesta län, bestridts af sparbanken och detta icke synes oskäligt, men Eders Kongl. Maj:ts cirkulär angående godtgörande af kostnaderna för tryckningen utaf länsstyrelsernas kungörelser den 30 November 1876 icke innehåller otvetydig föreskrift, att dylika publikationer skola af sparbanken bekostas, har jag i denna §, liksom i 8 och 17 §§, infört uttrycklig bestämmelse härom.

I slutet af 4 §, som förbjuder annan inrättning än sparbank att begagna denna benämning, har komitén föreslagit bötesstraff för öfverträdelse af sagda förbud. Då emellertid inrättningar finnas, som drifva sin rörelse under namn af sparbank, ehuru de, såsom antingen icke tillgängliga för allmänheten eller ock afseende vinst för stiftarne, icke äro verkliga sparbanker, skulle bötesstraff omedelbart efter den föreslagna lagens tillämpning kunna i afseende å dylika inrättningar ådömas, om de icke ändra benämning. Men då en sådan försummelse kan bero af okunnighet om berörda stadgande, en okunnighet, som är ganska ursäktlig, då stadgandet förekommer i en lag, hvilken i det hela icke afser dylika inrättningar, har jag ansett lämpligare, att förbudet göres verkamt derigenom, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vid vite föreskrifver rättelse, om förbudet öfverträdes; och jag har så mycket hellre velat föreslå en sålunda ändrad bestämmelse, som lagförslaget på intet annat ställe föreskrifver bötesstraff, men väl föreläggande vid vite.

Föreskrift om Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes rätt att förelägga vite är inrymd i 21 § af komiténs förslag; men äfven sedan denna § blifvit fullständigad, på sätt Högsta Domstolen föreslagit, finnas fall, som knappast kunna hänföras under bestämmelserna i 21 §, då vite bör kunna föreläggas, t. ex. vid föreskrift enligt 16 § angående sättet för räkenskapens förande och afslutande. Men framför allt är det af vigt, att, om, såsom jag tillåtit mig i underdånighet föreslå, hvarje inrättning, som har karakteren af sparbank, skall falla under ifråga-

varande lag, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande må ega rätt att genom vite tillhålla sådan inrättning att söka fastställelse å sitt reglemente. Jag har derföre ansett lämpligast att genom en fristående bestämmelse i slutet af lagen (34 §) tillägga Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande rätt att i allmänhet vid meddelande af föreskrift eller förbud enligt lagen förelägga vite samt att, på sätt inom Högsta Domstolen hemstälts, till sådant vite fälla. Denna bestämmelse blir då också tillämplig i fråga om en sådan föreskrift, som Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle ega meddela enligt 4 §, andra stycket. I 34 § skulle då också, enligt Högsta Domstolens hemställan, införas bestämmelse derom, att ådömdt vite tillfaller kronan och förvandlas enligt allmän lag.

Flere af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hafva anmärkt, att den rätt, som enligt 7 §, fjerde stycket, kunde genom reglementet tillerkännas viss kategori af insättare att deltaga i hufvudmännens öfverläggningar, val och beslut, kunde blifva farlig, enär den skulle kunna föranleda öfverrumpling af en tillfällig och på förhand oberäknelig majoritet. Då riktigheten af denna erinran knappast kan underkännas, har jag föreslagit, att berörda bestämmelse utgår.

Vidare hafva flere af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förklarat, att det ovilkorliga förbud, komitéen i sista stycket af 7 § meddelat för styrelseledamot i sparbank att vara tjänsteman i samma sparbank, skulle för en del små sparbanker verka synnerligen hindersamt, ja, kanske omöjliggöra fortsättningen af deras verksamhet. Att det föreslagna stadgandet är principiellt riktigt, kan ju icke förnekas; men då den enligt 24 § föreslagna bestämmelsen, att hvarje insättning och uttagning skola af två tjänstemän eller styrelseledamöter antecknas i särskilda exemplar af kassaboken, synes böra medföra en ganska betryggande kontroll, har jag trott mig kunna i de mindre sparbankernas intresse föreslå, att undantag från oförmälda stadgande i 7 § må med afseende å särskilda förhållanden kunna i reglementet medgifvas.

I öfrigt har jag i 7 § föreslagit de mindre betydande ändringar och tillägg, om hvilka Högsta Domstolen af anförda skäl hemställt.

Med anledning af Högsta Domstolens anmärkning vid 8 § har jag, på sätt flere Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslagit, i nämnda paragraf infört, att deri oförmälda förteckning bör aflemnas inom en månad efter hufvudmännens årssammanträde.

Då vid omredigering i förut angifvet syfte af 1 § i komiténs förslag bestämmelsen att de i sparbank insatta medel återbetalas *viss tid efter uppsägning* der utgått, bör motsvarande bestämmelse finna plats i annan § af lagen; och synes 11 §, första stycket, som handlar

om sparbanks inlåningsrörelse, lämpligast att upptaga detta stadgande. Med anledning af uttalanden såväl inom Högsta Domstolen som af flere Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har jag dervid gifvit bestämmelsen en lydelse, hvaraf blir tydligt, att sparbank väl icke må ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid efter uppsägning återbetala insatta medel, men att styrelsen likväl är oförhindrad att, då sådant utan olägenhet kan ske, medgifva utbetalning utan afvaktan på uppsägningstidens utgång och således äfven vid anfordran.

Den af fyra bland Högsta Domstolens ledamöter framställda anmärkning mot en ordställning i 12 § har blifvit iakttagen.

I 18 §, som handlar om tillskjutande af grundfond för nybildad sparbank, har komitén infört den bestämmelse, att vid eventuel återbäring af denna grundfond ränta eller vinst derå icke må beräknas. Att de, som tillskjutit grundfond, icke derå få tillgodonjuta vinst, framgår af den i 1 § gifna definition å sparbank; men deremot synes det mig betänkligt att i lagen stadga bestämdt förbud mot beräkning af skälig ränta å grundfondstillskotten, hvilka, då de ej få återbetalas förr än reservfonden uppgått till tio procent af insättarnes behållning, kunna antagas komma att under åtskilliga år innestå. En sådan bestämmelse skulle onödigtvis försvåra tillkomsten af ny sparbank samt i hvarje fall antagligen hafva till följd, att grundfonden stannade vid det i lagen föreskrifna minimum, hvilket ju icke vore önskligt. Jag har därför låtit omredigera §:en i den syftning att ränta, icke öfverstigande fem för hundra om året, må godtgöras för grundfondstillskotten, om reglementet innehåller uttrycklig bestämmelse derom, dock att genom utbetalning af sådan ränta förenämnda förhållande mellan reservfond och insättarnes behållning icke må rubbas.

19 §, första stycket, 20 §, 26 §, första stycket, 27 §, andra stycket, och 28 § hafva blifvit omredigerade i enlighet med de af Högsta Domstolen gjorda erinringar.

Likaledes hafva sista stycket af 22 § och sista punkten af andra stycket i 24 § blifvit i enlighet med Högsta Domstolens hemställda utslutna.

Med anslutning till en af fem bland Högsta Domstolens ledamöter uttalad mening har jag åt 29 § gifvit den lydelse, att, sedan de i förra delen af §:en föreskrifna efterlysningar skett och sex månader derefter förflutit utan att motbok tillrättakommit, den för hvars räkning efterlysning skett skall vara berättigad att mot qvitto utbekomma hela sitt tillgodohafvande, genom hvilken utbetalning motboken upphört att gälla mot sparbanken.

De första orden i 33 § hafva blifvit omredigerade med anledning af den förändrade lydelsen af 1 §.

Jemte det i *öfvergångsstadgandet* hänvisningen till 13 § blifvit ändrad till öfverensstämmelse med denna §, har jag utbytt de i början af nämnda stadgande förekommande orden »redan inrättad sparbank» mot orden »redan befintlig inrättning, som drifver sådan rörelse som i 1 § säges», i syfte att göra tydligt, det hvarje befintlig inrättning, som har karakteren af sparbank, skall, äfven om den icke bär detta namn, komma under den nya lagen.

Två af Högsta Domstolens ledamöter hafva uttalat den mening, att redan befintliga sparbanker borde få sig ålagdt att inom viss tid bereda sig grundfond, på det bestämmelsen i 19 § om sparbanks upplösning må kunna jemväl på dem tillämpas. En sådan bestämmelse synes dock knappast kunna meddelas; men då, enligt hvad de statistiska uppgifterna gifva vid handen, det vida öfvervägande antalet sparbanker samlat reservfond, öfverstigande den i lagen föreskrifna grundfondens minimibelopp, och då äfven i fråga om dem, som ännu icke så förkofrats, det icke synes obilligt, att sparbank, hvars ställning är sådan, att dess bokslut visar brist, om ock aldrig så obetydlig, i *insättarnes behållning*, ställes under utredning, har jag i slutet af *öfvergångsstadgandet* härom infört bestämmelse. Den tidpunkt, då skyldighet att ställas under utredning inträder, skulle derigenom för redan befintlig sparbank i sjelfva verket blifva densamma, som i 19 § föreskrifves, då det ju knappast kan tänkas, att en förlust fullständigt medtager en sparbanks egna fonder utan att i någon mån skära in på insättarnes fond. Vill redan befintlig sparbank, som förlorat något af sistnämnda fond, undgå upplösning, har den att liksom nybildad sparbank vidtaga de åtgärder, 19 § föreskrifver.

Beträffande vidare komiténs förslag till »lag angående tillsyn å vissa bolag, hvilka idka penningrörelse med sådan inlåning, som sparbank bedrifver», så torde, derest, såsom jag föreslagit, lagen angående sparbanker komma att omfatta äfven institut, som äro verkliga sparbanker, ehuru de bära annat namn, den i förra punkten af 1 § innefattade definition å de institut, nu ifrågavarande lag skall omfatta, kunna förenklas. Lagen skulle nemligen efter frånskiljande af alla verkliga sparbanksinrättningar afse endast dels s. k. solidarisk folkbank, vare sig den existerar, då lagen träder i kraft, eller sedermera uppstår, dels folkbanksaktiebolag, som drifver sin rörelse utan af Eders Kongl. Maj:t fastställt reglemente, och dels inrättning, som drifver sparbanksrörelse

med rätt till vinst för stiftarne och derföre icke kan hänföras till sparbankerna. Jag förmenar då, att lagens mening skulle enklast och tydligast uttryckas, om man för angifvande af de förstnämnda två kategorierna begagnade uttrycket folkbank, hvilket vunnit häfd i språket och så mycket mindre synes kunna leda till missförstånd, som detta uttryck alltid ingår i de ifrågavarande institutens benämning. Hvad åter angår den tredje kategorien eller de inrättningar, som drifva sparbanksrörelse med rätt till vinst för stiftarne, synas dessa, för öfrigt helt få inrättningar kunna betecknas såsom med folkbanker jemförliga penningeinrättningar, enär de drifva enahanda inlåningsrörelse som folkbankerna och liksom dessa afse vinst. I öfverensstämmelse härmed har början af 1 § liksom lagförslagets rubrik omredigerats.

För att undvika den i 1 § förekommande hänvisning till 21 §, första stycket, af lagen angående sparbanker hafva vidare bestämmelserna i sistnämnda lagrum blifvit i förevarande 1 § införda.

Med hänsyn der till att ifrågavarande institut äro af mera enskild natur än sparbankerna synes den befogenhet, komitéen enligt 2 §, fjerde stycket, tillagt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, vara väl vidsträckt; och har jag derföre affattat bestämmelserna i detta stycke så, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har att förelägga vederbörande styrelse att fullgöra endast hvad enligt lagen eller gällande reglemente styrelsen åligger.

Till komiténs förslag har jag fogat en särskild § angående rätt att förelägga vite m. m. i nära öfverensstämmelse med 34 § i lagen angående sparbanker.

För en del mindre betydande jemkningar i texten till de begge lagförslagen lærer jag icke behöfva särskildt redogöra.

Slutligen hemställer jag i underdånighet, att i begge lagförslagen må införas bestämmelse derom, att lagarna skola träda i kraft med ingången af år 1893.

I öfverensstämmelse med hvad jag nu anført har jag låtit utarbета förslag till lag angående sparbanker samt lag angående tillsyn å vissa s. k. folkbanker och med folkbanker jemförliga penningeinrättningar; och vågar jag hemställa, att Eders Kongl. Maj:t föreslår Riksdagen att antaga dessa förslag.»

Justitieråden Åbergsson och Huss åberopade sina vid förslagets granskning i Högsta Domstolen afgifna yttranden.

Statsrådets öfriga ledamöter instämde i hvad före-

draganden hemstält; och täcktes, med bifall härtill, Hans Maj:t Konungen förklara, att nådig proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta prtokoll utvisar.

In fidem
G. Wilh. Smerling.